

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง ชีวิตและผลงานผู้สื่อข่าวสตรี ผู้วิจัยได้ศึกษาตามทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมการเลือกอาชีพและค่านิยมในอาชีพ
2. ความหมายและคุณลักษณะของผู้สื่อข่าว
3. สตรีกับงานหนังสือพิมพ์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พฤติกรรมการเลือกอาชีพและค่านิยมในอาชีพ

มนุษย์เราก่อเกิดมาด้วยความชอบและความสนใจที่แตกต่างกัน การเลือกประกอบอาชีพเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งตามทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ กล่าวว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมมนุษย์ ประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติและบุคลิกภาพ ซึ่งเมื่อมีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม รวมทั้งสถานการณ์

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ให้ความหมายของ “ค่านิยม” ว่า เป็นสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คุณปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือกลับกลายมาเป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับที่ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชา ยกย่อง ค่านิยม จะต้องมียอดประกอบดังนี้

1. มีพื้นฐานด้านความคิดอย่างหนึ่ง ซึ่งมากกว่าความรู้สึกแบบธรรมดาของบุคคล
2. มีผลบังคับให้บุคคลปฏิบัติตามและมีผลผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวทางอารมณ์ของบุคคล
3. เป็นมาตรการที่จะให้บุคคลตัดสินใจว่า อะไรจะเป็นเป้าหมายที่แท้จริงในการเลือกหรือตัดสินใจหนึ่งสิ่งใด
4. ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม มิใช่จะเกี่ยวข้องอย่างผิวเผิน (อ้างใน นิสากร สุทธิวงศ์ 2533)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ค่านิยมและความพอใจในอาชีพ จะมีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ เพราะกระบวนการเลือกอาชีพนั้นเป็นกระบวนการที่มีเหตุผล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุป แนวความคิดที่จะนำมาใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็นปัจจัยส่วนตัว คือ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการทางจิตวิทยา และอัตมโนทัศน์หรือความคิดที่มีต่อบุคลิกภาพของตนเอง และปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ดังจะอธิบายได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยส่วนตัว ประกอบด้วย

1.1.1 ความต้องการทางกายภาพ นักจิตวิทยา ได้แบ่งความต้องการจำเป็นทางชีววิทยา (Biological Needs) เป็น ความต้องการจำเป็นประการแรกที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ปัจจัย 4 ซึ่งตามทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจและบุคลิกภาพ (Motivation and Personality Theory) ของมาสโลว์ (Maslow) ได้เรียงลำดับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์จากน้อยไปหามาก ประการแรก คือ ความต้องการทางสรีระ ความต้องการเพื่อตอบสนองความหิว ความกระหาย เป็นต้น อาร์ ฮอปพอก (R. Hoppok) ได้อธิบายว่า คนเราเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการจำเป็นอย่างน้อยขั้นต่ำสุดใน มาตรฐานการดำรงชีวิตและมีความร้องการจำเป็นหลายประการด้วยกัน ซึ่งแต่ละคนจะแตกต่างกันไป

วิชาชีพสื่อสารมวลชน ก็จัดว่ามีองค์ประกอบที่ตอบสนองปัจจัย 4 ของมนุษย์ได้ คือ เป็นอาชีพ ที่มีโอกาสได้รับค่าตอบแทนและสิทธิพิเศษต่าง ๆ มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ที่จะ เอื้ออำนวยต่อการได้มาซึ่ง ปัจจัยพื้นฐานทางกายภาพได้เป็นอย่างดี

1.1.2 ความต้องการทางจิตวิทยา จิตใจเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญและมีผลต่อการเลือก อาชีพของมนุษย์ นอกเหนือไปจากความต้องการทางกายภาพ นักจิตวิทยา ได้กล่าวถึง ความต้องการ จำเป็นทางจิตวิทยา (Psychological Needs) ว่าประกอบด้วย

- 1) ความต้องการจำเป็นสำหรับความรัก และความใคร่ (Need for Love and Affection) มีความต้องการให้ผู้อื่นรัก ชื่นชมและต้องการความสัมพันธ์อันอบอุ่นใกล้ชิดกับผู้อื่น
- 2) ความต้องการจำเป็นสำหรับการยอมรับ และการมีพรรคพวก (Need For Approval and Belonging) คือ ต้องการให้ผู้อื่นเห็นชอบกับการกระทำของตน และได้รับการยกย่องจากสังคม
- 3) ความต้องการจำเป็นสำหรับการยอมรับนับถือ (Need for Recognition) ต้องการให้ผู้อื่น เห็นความสำคัญของตน ให้เกียรติ และสนใจตน
- 4) ความต้องการจำเป็นสำหรับความมั่นคง (Need For Security) คือ มีความ มั่นใจต่ออนาคต ไม่เกิดการสูญเสีย มีความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน การงาน อาชีพ

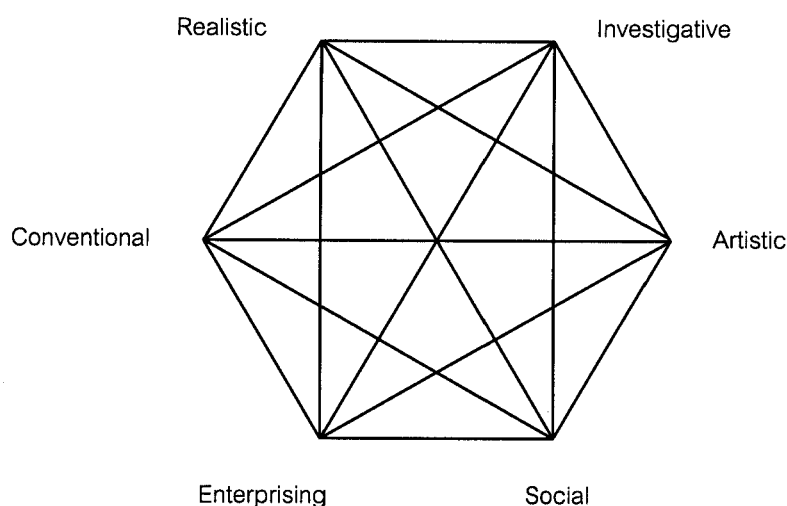
5) ความต้องการจำเป็นสำหรับการแสดงออก (Need for Self Expression) มี

โอกาส ระบายอารมณ์ต่าง ๆ ความรู้สึกในใจ รวมถึงการแสดงความคิดเห็น

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ กับอาชีพผู้สื่อข่าวแล้ว นับเป็นอาชีพที่มีลักษณะสอดคล้องต่อความต้องการทางจิตใจเป็นอย่างดี กล่าวคือ อาชีพผู้สื่อข่าวเป็นงานที่มีเกียรติได้รับการยอมรับนับถือจากคนทั่วไป และสังคมยกย่องว่าเป็นฐานันดรสี เป็นสถาบันที่เป็นสื่อกลางให้กับทุกภาคส่วนของสังคม และเป็นปากเป็นเสียงให้แก่ประชาชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่ไม่ได้รับความเดือดร้อนในสังคม นอกจากนี้อาชีพผู้สื่อข่าวยังเป็นอาชีพที่มีความน่าศรัทธาและเป็นที่เชื่อถือแก่คนทั่วไป เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม เป็นผู้ทำความจริงให้ปรากฏ โดยปราศจากความลำเอียง จึงเป็นที่เชื่อถือและน่าเลื่อมใส งานผู้สื่อข่าว ต้องติดต่อสัมพันธ์กับคนหมู่มาก ผลิตผลงาน ออกสู่มวลชนบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะผ่านทางจอโทรทัศน์ ผ่านคลื่นวิทยุ หรือผ่านตัวหนังสือในหน้าหนังสือพิมพ์ ย่อมทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชน สามารถตอบสนองความต้องการในเรื่องเกียรติยศ ชื่อเสียงและความภูมิใจในตัวเอง ยิ่งผู้ที่มีผลงานการนำเสนอข่าวที่ส่งผลกระทบต่อสังคมวงกว้าง หรือ ได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตนเองให้ปรากฏต่อสาธารณะ ก็จะทำให้มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนี้อาชีพผู้สื่อข่าวยังมีอิทธิพลในการสร้างประชาคมดี สื่อมวลชนมีพลังผลักดัน และสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ได้ นับเป็นอาชีพที่ทรงอิทธิพลอีกอาชีพหนึ่งในสังคมยุคข่าวสารไร้พรมแดนในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นงานที่ได้ใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ความสามารถในการควบคุมการสื่อสาร ซึ่งมีผลต่อการกำหนดความคิด พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคม นอกจากการได้รับความยอมรับนับถือ มีความภูมิใจในตนเองแล้ว ยังเป็นงานที่ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรสื่อขนาดใหญ่

1.1.3 อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หรือความคิดที่มีต่อบุคลิกภาพของตนเอง มนุษย์ย่อมมีบุคลิกแตกต่างกัน รวมทั้งความถนัดและความสนใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดทัศนคติต่อตนเอง และอาชีพที่ตนเองพึงพอใจด้วย โดยได้ใช้แนวความคิดตาม ทฤษฎีของฮอลแลนด์ (Holland, J.L.) หรือ Holland's Theory of Vocational Choice ซึ่งได้กล่าวว่า บุคคลจะเลือกอาชีพด้วยเหตุผลทางความคิดของตนเองที่มีต่อบุคลิกภาพของตนเอง มนุษย์เราเมื่อจะเลือกอาชีพใด ก็จะมี ความเข้าใจคร่าว ๆ ต่ออาชีพนั้นซึ่งอาจจะเป็นความเข้าใจที่ถูกหรือผิดก็ได้ โดยมนุษย์มักจะใช้อาชีพเป็นเครื่องแสดงออกทางบุคลิกภาพของตนและบุคคลที่ประกอบอาชีพคล้ายคลึงกันมักจะมีบุคลิกภาพคล้ายกัน นอกจากนี้ผู้ที่ได้ประกอบอาชีพที่ตรงกับบุคลิกภาพจะมีความพึงพอใจในงานอาชีพมากขึ้นด้วย และหากสามารถจัด

ให้บุคลิกภาพและอาชีพตรงกันได้ จะมีผลสัมฤทธิ์ทางอาชีพสูง มีความมั่นคงในบุคลิกภาพสูงด้วย สามารถอธิบายได้ตามรูปหกเหลี่ยม ดังนี้

ภาพที่ 2.1 บุคลิกภาพของบุคคล ตามทฤษฎีของ ฮอแลนด์

ที่มา : นิสากร สุทธิวงศ์ (2533) “มูลเหตุจูงใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพสื่อสารมวลชนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์วารสาร ศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บุคลิกภาพทั้ง 6 ประเภทในมุมของหกเหลี่ยมแทนบุคลิกภาพของบุคคล โดยบุคลิกที่อยู่ในมุมใกล้กัน จะมีแนวโน้มว่าสามารถพบในบุคคลเดียวกันมากกว่าบุคลิกที่อยู่ในมุมตรงข้ามของหกเหลี่ยม เป็นต้นว่า บุคลิกแบบ ASI จะมีมากกว่า ACR หรือ แบบ RCI จะพบมากกว่า RAS เป็นต้น บุคลิกที่มีเส้นโยงต่อกันสั้นที่สุด จะมีลักษณะคล้ายกันมากที่สุด บุคลิกทั้ง 6 แบบมีดังนี้

1) ประเภท Realistic บุคคลประเภทนี้ชอบใช้ทักษะทางร่างกายทำงาน หรือผลิตสิ่งของ สนใจงานประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่งานประจำจนถึงงานที่สลับซับซ้อน เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องจักร การวัด การประมาณค่า การประดิษฐ์ ซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือ รักษาสภาพวัสดุ มีทักษะการใช้มือและร่างกายได้คล่องแคล่ว เหมาะกับกิจกรรมกลางแจ้งที่ใช้ร่างกาย กล้ามเนื้อ งานที่ใช้รายละเอียด ความประณีต มีระบบ ประสิทธิภาพ ลักษณะนิสัยมีความเชื่อมั่น

เปิดเผยตรงไปตรงมา จริงใจ ซื่อสัตย์ ถ่อมตน อวดทุน เป็นธรรมชาติ ไม่ชอบแสดงตัว หัวอ่อน มัธยัสถ์ ไม่ค่อยชอบกิจกรรมเกี่ยวกับบุคคล สังคมหรือการศึกษา เหมาะกับอาชีพที่ใช้ทักษะทางร่างกาย และงานที่เป็นรูปธรรมทุกชนิด ได้แก่ วิศวกร ช่าง เกษตร ป่าไม้ ประมง นักเดินเรือ ช่างตัดเสื้อ เป็นต้น สิ่งตอบแทนที่บุคคลประเภทนี้คาดหวังมักได้แก่ ประเภท ทรัพย์สิน เงินทอง อำนาจ

2) ประเภท Investigative บุคคลประเภทนี้ มีความสนใจในการวิจัยและศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อปรับประยุกต์มาใช้ต่อปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ชอบใช้ความรู้วิชาการและเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ สนใจการวิเคราะห์ ประเมินค่า อธิบาย และข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เช่นเดียวกับชอบใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิชาการ หรือเครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำงาน ชอบการวางแผน กำหนดการ ควบคุม สั่งการ และประเมินผลรวบรวมข้อมูล ต่าง ๆ อาจจะติดต่อกับบุคคลบ้าง แต่ไม่มีความสำคัญกับงานมีทักษะในการคิดเป็นระบบหรือใช้เหตุผล และใช้การสังเกต ตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ เหมาะกับอาชีพที่ใช้การสำรวจวิเคราะห์ วิชาการ ใช้ระเบียบวิธีการต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจ การคิด แก้ปัญหา งานที่เป็นอิสระขึ้นอยู่กับตนเอง ไม่ต้องแสดงตัว ชอบจัดระบบจัดกลุ่มความคิด และมีลักษณะอนุรักษ์นิยม งานที่เหมาะสมคือ งานวิทยาศาสตร์ วิชาการ นักเศรษฐศาสตร์ นักอุตุนิยมวิทยา นักธรณีวิทยา เป็นต้น สิ่งตอบแทนที่คาดหวัง คือ สถานภาพ และการได้รับการยอมรับนับถือ

3) ประเภท Artistic บุคคลประเภทนี้มีความสนใจในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทางความรู้สึก หรือความคิด ใช้ทักษะทางจิตใจที่ซับซ้อนในการสร้างความรู้ใหม่ หรือมีวิธีการใหม่ ๆ ในการนำเอาความรู้เก่ามาใช้ ใช้วิธีใหม่ ๆ ในการแสดงความรู้สึก อารมณ์ ใช้จินตนาการ มีทักษะด้าน ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถทางศิลปะ มีการหยั่งรู้ดี สามารถคาดการณ์ ทำนายเหตุการณ์ ต่าง ๆ มีปฏิกิริยาตอบสนองที่รวดเร็วละเอียดอ่อน เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ไม่ชอบ ความซ้ำซาก จำเจเกลียดการควบคุมที่เป็นระเบียบเคร่งครัด ชอบการเปลี่ยนแปลง ความหลากหลาย ความอิสระ ไม่มีรูปแบบ ความคล่องแคล่ว การคิดเป็นนามธรรม ชอบงานศิลปะทุกรูปแบบ ดนตรี วรรณกรรม การละคร มีความรู้สึกรุนแรง เป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบเลียนแบบใคร มีความถนัด ทางภาษา วรรณคดี มากกว่าคณิตศาสตร์ ไม่ชอบงานจำเจ เช่น งานสารบรรณ สิ่งตอบแทนที่ต้องการ คือ การได้รับการยอมรับ สถานภาพและอิสรภาพในการสร้างสรรค์ด้วยแนวทางของตนเอง

4) ประเภท Social บุคคลประเภทนี้ชอบจัดการ และติดต่อกับบุคคลอื่น มีทักษะทาง สังคมที่ดี มีความต้องการข้องเกี่ยว สัมพันธ์กับสังคม สนใจที่จะให้ความรู้ ฝึกหัดอบรม พัฒนาสั่งสอนผู้อื่น ชอบกิจกรรมลักษณะบริการชุมชน ทำงานให้สังคม แต่มักหลีกเลี่ยงงานเกี่ยวข้องกับ

เครื่องดนตรีและวิทยาศาสตร์ มีความสามารถในการพูด การฟัง การสื่อความคิด มักับรู้ตนเองในฐานะ ผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ชอบช่วยเหลือ พยายามเข้าใจผู้อื่น มีไมตรีจิต ให้ความร่วมมือ อนุรักษ์นิยม รับผิดชอบ มีอุดมคติ จูงใจเก่ง มีทักษะในการใช้คำพูด เหมาะกับงานให้คำแนะนำ ช่วยเหลือบริการ ผู้อื่น เช่น นักแนะแนว นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล ครู อาจารย์ บรรณารักษ์ ผู้ดูแลหอพัก ดีเจ นักพูดในที่ชุมชน ผู้จัดการทีมกีฬา สิ่งที่ต้องการตอบแทนคือ การเป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องจาก บุคคลอื่น

5) ประเภท Enterprising บุคคลประเภทนี้มีความสนใจในการสร้างอิทธิพลเหนือ ผู้อื่น ชอบความท้าทาย และมีความรับผิดชอบต่อการเป็นผู้นำ สนใจกิจกรรมทางธุรกิจได้แก่ การขาย การซื้อ การพูด การฟัง การสนับสนุน การต่อรองราคา การรวบรวม แลกเปลี่ยน หรือ เสนอความคิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ หรือบริการ ชอบการเป็นผู้นำ การควบคุม การจัดการ สิ่งของหรือคน ต้องการได้รับชื่อเสียง การเป็นที่รู้จักหรือการชื่นชมจากผู้อื่น ไม่ชอบงานประจำและการถูกควบคุม ดูแล แสวงหาสิ่งตอบแทนและความทะเยอทะยาน มีพลัง เป็นอิสระ ชอบสังคม ชอบโน้มน้าวใจ จัดการ แข่งขัน มองโลกในแง่ดี เชื่อมมั่นในตนเอง กระปรี้กระเปร่า กล้าได้แย่งเหมาะกับการงานและ สิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสเหล่านี้ ได้แก่ อาชีพค้าขาย ธนาคาร นายหน้า นักวิจัยตลาด ผู้จัดการฝ่าย ขาย ทุนายความ โฆษก ผู้จัดการร้านอาหาร เป็นต้น แสวงหาสิ่งตอบแทนที่มีคุณค่าทางด้านอำนาจ สถานภาพและเงิน

6) ประเภท Conventional บุคคลประเภทนี้มักจะทำงานที่กำหนดเวลาเอาไว้เป็นผู้ที่ มักเกี่ยวข้องกับงานที่มีการมอบหมาย หรือกำหนดวิธีการไว้ล่วงหน้า และจะทำงานประเภทเดียวกัน ซ้ำ ๆ ส่วนมากมักเป็นงานที่ทำในระยะเวลาสั้น อาศัยความถูกต้อง และระมัดระวัง เกี่ยวกับรายละเอียด ได้แก่ การรวบรวมสถิติ ตัวเลข การจัดเก็บเอกสาร บันทึกร่างทำงบประมาณ เก็บหนังสือ เป็นผู้มีทักษะ ในการใช้จำนวนตัวเลข ได้แก่ งานพัสดุ ควบคุมบัญชี คำนวณ สถิติการเงิน ปฏิบัติตามแบบแผน คำสั่งเดิม จัดแยกประเภท เป็นผู้มีลักษณะระมัดระวัง อดทน เป็นระบบ มีประสิทธิภาพดี เป็นระเบียบ แบบแผน อนุรักษ์นิยม ไม่ยืดหยุ่น มักขาดจินตนาการ แต่ก็สามารถควบคุมตนเองได้ดี เมื่อมีความ สบายใจอาจปรับตัวโดยการเลียนแบบ และทำตามความต้องการของสังคม เหมาะกับงานอาชีพที่ บอกหน้าที่ไว้ชัดเจน เป็นงานประจำเกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ งานสำนักงานบัญชี เลขานุการ ธนาคาร ผู้ประเมินผล เสมียน ฯลฯ แสวงหาสิ่งตอบแทนประเภทความสำเร็จทางเศรษฐกิจ และสถานภาพใน ลักษณะวัตถุนิยม และการเป็นที่ยกย่องยอมรับ

จากทฤษฎีและแนวคิดในเรื่องอัตมโนทัศน์ จะเห็นว่า บุคลิกภาพของมนุษย์มีความแตกต่างกัน และนำไปสู่ความสนใจ ความถนัด ความรักในอาชีพที่ต่างกันไป ลักษณะวิชาชีพสื่อสารมวลชน บางประการที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วจึงอาจจะมีผลในการดึงดูดผู้ที่มีบุคลิกภาพและอัตมโนทัศน์ ที่สอดคล้อง ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การได้มีโอกาสสร้างสรรค์และเผยแพร่ความคิด มีโอกาสมากกว่าอาชีพอื่นในการ แสดงความคิดเห็น หรือแสดงผลงานของตน และการกระจายไปสู่มวลชนอย่างกว้างขวาง
2. การมีโอกาสได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลจำนวนมาก มีโอกาสได้สัมผัสและเรียนรู้ชีวิต ของคนหลายประเภท
3. การสวมบทบาทและหน้าที่หลายด้าน คือ มีหน้าที่ทั้งส่งข่าวสารข้อมูลและรับปฏิกิริยา สะท้อนกลับ เป็นแหล่งเก็บข้อมูลต่างๆ ด้วย ซึ่งทำให้หลุดออกจากลักษณะงานประจำ
4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมแทบทุกด้าน สังคมคาดหวังให้วิชาชีพนี้มีส่วน เตรียมสังคมไปสู่การพัฒนาได้มาก เช่น การเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนหรือ ธรรมาภิบาลในกระบวนการ และโครงการพัฒนาต่าง ๆ
5. การมีอิสรภาพและใช้ศักยภาพในตนเองอย่างเต็มที่ ผู้ที่จะมาประกอบอาชีพนี้ควรจะมี บุคลิกภาพที่ชอบสังคม ชอบพบปะผู้คน ต้องการงานอิสระ มีการเปลี่ยนแปลงใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์อยู่เสมอ ไม่ใช่งานประจำ นอกจากนั้น ยังต้องมีความสนใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นผู้ที่ต้องการรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเป็นประการสำคัญ

1.2 ปัจจัยภายนอก แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ปัจจัยทางครอบครัวและอิทธิพลทางสังคม ดังต่อไปนี้

1.2.1 ปัจจัยทางครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงดูของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมและรายได้ของบิดามารดา เป็นต้น

1.2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคม การเลือกอาชีพของบุคคลโดยทั่วไป ได้รับอิทธิพลมาจาก สิ่งแวดล้อม เช่น ครู เพื่อน เป็นต้น การตัดสินใจเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง เป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อ ตนเอง และสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่

สำหรับสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่จะเอื้ออำนวยต่อการเลือกเรียนวิชาชีพสื่อสารมวลชน ในประเทศไทย นั้น ที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคมและโอกาสที่จะประกอบ อาชีพรวมทั้งลักษณะการเปิดรับของตลาดแรงงานและอิทธิพลของสื่อสารมวลชนต่าง ๆ

จากทฤษฎีที่กล่าวมาจะเห็นได้พฤติกรรมกรรมการเลือกอาชีพมีองค์ประกอบจาก 2 ส่วนคือ ปัจจัยส่วนตัวและปัจจัยภายนอก โดยที่ปัจจัยส่วนตัวซึ่งประกอบด้วย ความต้องการทางกาย ความต้องการทางจิตวิทยาและอัตมโนทัศน์หรือความคิดเห็นที่มีต่อบุคลิกภาพของตนเอง เป็นอาชีพที่สามารถสนองความต้องการปัจจัยสี่ การได้รับการยกย่อง มีเกียรติ เป็นที่เชื่อถือ มีชื่อเสียง มีอิทธิพล มีโอกาสกว้างขวางในการทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดจากปัจจัยภายนอก ซึ่งก็มีทั้งปัจจัยด้านครอบครัวและสังคม

2. ความหมายและคุณลักษณะของผู้สื่อข่าว

2.1 ความหมายของผู้สื่อข่าว

ผู้สื่อข่าวนับเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการสื่อสารมวลชน ข่าวสาร ข้อมูลที่จะนำไปสู่ประชาชน จะมีความถูกต้อง มีรายละเอียดครบถ้วน สมบูรณ์ สามารถเข้าใจได้ง่ายหรือไม่ขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวเป็นอันดับแรก ก่อนที่นำไปสู่ขั้นตอนของการตรวจสอบเนื้อหา ของหัวหน้าข่าว รีไรเตอร์ หรือบรรณาธิการข่าว ก่อนที่จะนำไปสู่การตีพิมพ์ เผยแพร่ออกสู่สาธารณะ มีผู้รู้และนักนิเทศศาสตร์ ได้ให้ความหมาย “ผู้สื่อข่าว” หรือ “นักข่าว” ไว้มากมาย ดังนี้

ผู้สื่อข่าว หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า นักข่าว เป็นผู้รักษาประตูข่าว (Gatekeeper) คนแรกของหนังสือพิมพ์ และเป็นสมาชิกของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ซึ่งสาธารณชนรู้จักและคุ้นเคยมากที่สุด ผู้สื่อข่าวได้ชื่อว่าเป็นกระดูกสันหลังของการแสวงหาและรวบรวมข่าวที่จะนำลงหนังสือพิมพ์ (ชาร์น เจตชัย 2521: 13)

นักข่าว คือ ผู้ที่มีความสามารถในการแสวงหา รวบรวมข่าวและเขียนข่าว ซึ่งสามารถเรียนรู้ผ่านศึกษาหาความรู้ใส่ตัวเสมอ นักข่าวที่จะทำหน้าที่ได้ดีควรมีพื้นความรู้ด้านอื่นด้วย เช่น ประวัติศาสตร์ วรรณคดี เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมวิทยา เป็นต้น และจะต้องอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูรายการโทรทัศน์ เพื่อที่จะสร้างภูมิหลัง (background) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเขียนข่าวและบทความ และต้องฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็นอย่างไม่มีวันหยุดยั้ง เป็นคนที่มีความคล่องตัว เป็นผู้มีความอดทน และวางตัวเป็นกลาง (ประจัน วลิตโก 2528 : 1-3)

ผู้สื่อข่าว (Reporter) คือ บุคลากรที่สำคัญประเภทหนึ่งในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีบทบาทในการรับใช้สังคมหลายประการ อาทิ การเป็นผู้ควบคุมการหลั่งไหลของข่าวสารและการ

เป็นผู้แจ้งข่าวสาร เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้สื่อข่าวมีหน้าที่ในการแสวงหาและรวบรวมข้อมูลข่าวสารแล้วนำมาเขียนเป็นข่าว เพื่อนำเสนอต่อผู้อ่านหรือผู้รับสารต่อไป (ฉอาน วุฒนิกรรมรักษา 2536:35)

ผู้สื่อข่าว (News Reporter) เป็นบุคลากรที่จำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานข่าว ผู้สื่อข่าวควรเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และเข้าใจความหมายของเหตุการณ์ที่จะเป็นข่าว มีไหวพริบ มีเหตุผล ซื่อสัตย์ (ธีรารักษ์ โพธิสุวรรณ 2542: 65)

ผู้สื่อข่าว คือ บุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในการจัดทำหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์จะออกมาดีหรือไม่ดี มีคนอ่านมากหรือได้รับการยอมรับแค่ไหน ตลอดถึงข่าวสารที่นำมาเสนอจะมีความน่าสนใจ น่าเชื่อถือเพียงใด ขึ้นอยู่กับฝีมือของผู้สื่อข่าวเป็นสำคัญ การจะเป็นผู้สื่อข่าวไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ถ้าจะเป็นผู้สื่อข่าวที่ดี แล้วประสบความสำเร็จด้วยยิ่งยากมากขึ้น นอกจากนี้นางหนังสือพิมพ์เป็นเสมือนฐานันดรที่ 4 ลักษณะของงานเป็น “วิชาชีพ” ที่ต้องมีจริยธรรมคอยกำกับ อาชีพผู้สื่อข่าวเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ และงานที่ผู้สื่อข่าวทำมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมทั้งทางบวกและลบ (บุญเลิศ ช้างใหญ่ 2545: 32-34)

สุภา ศิริมานนท์ กล่าวไว้ว่า ในวงการหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าของประเทศใด แม้จะเป็นประเทศซึ่งกิจการหนังสือพิมพ์ยังไม่สุ่อเจริญนักก็ตามที ย่อมจะเป็นที่ยึดถือกันว่า “คนข่าว” เป็นคนสำคัญที่สุด การอ่านหนังสือพิมพ์นั้นจุดประสงค์สำคัญก็คือ ต้องการอ่านข่าว และสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นข่าว ข้อเขียนอย่างอื่นที่ไม่เป็นข่าวก็คงเป็นส่วนประกอบเท่านั้น เพราะฉะนั้น การเป็นนักหนังสือพิมพ์จึงชอบที่จะต้องเริ่มนับการไต่บันไดขึ้นไปจากความเป็น “คนข่าว” ใครที่ต้องการเป็นนักหนังสือพิมพ์โดยไม่เป็นคนข่าวเสียก่อน มักไม่ปรากฏว่าจะประสบผลสำเร็จสมบูรณ์สมหวัง (สุภา ศิริมานนท์ 2536)

สรุปได้ว่า ผู้สื่อข่าว คือบุคลากรสำคัญในงานหนังสือพิมพ์ มีหน้าที่ในการออกไปแสวงหา ข่าวสาร จัดบันทึกรายละเอียด รวมทั้งสร้างสรรค์ คิดหาแง่มุมประเด็นข่าว และหาคำตอบมาเผยแพร่ต่อสาธารณะ ด้วยความรับผิดชอบ มีจริยธรรมในวิชาชีพ ผู้สื่อข่าว เป็นผู้เฝ้าประตูคนแรกในกระบวนการคัดเลือกข่าวของสื่อมวลชน บุคคลอื่น ๆ ในกองบรรณาธิการ ไม่ว่าจะเป็นหัวหน้าข่าว หรือบรรณาธิการข่าว จะไม่สามารถตัดสินใจเลือกสรรข่าว เพื่อลงเผยแพร่ได้เลยหากไม่ได้ข้อมูลรายละเอียดของเหตุการณ์ทั้งหมดจากผู้สื่อข่าว การหาข่าวจากแหล่งต่าง ๆ นอกจากต้องรู้เทคนิคในการสื่อข่าวแล้ว ผู้สื่อข่าวต้องมีความชำนาญและมีความสามารถในการตัดสินใจว่าเหตุการณ์ใดควรได้รับพิจารณาเผยแพร่ถึงประชาชน เนื่องจากผู้สื่อข่าวคือบุคคลแรกที่เข้าถึงเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด จึงจัดเป็นด่านแรกของข่าวสารที่จะถูกส่งต่อถึงประชาชน การเป็นนักข่าวที่ดีจะต้องไม่หยุดนิ่ง ในการศึกษา

ค้นคว้า และพยายามหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย สนใจในปรากฏการณ์และสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะการเอาใจใส่ในงานในความรับผิดชอบและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

2.2 คุณลักษณะของผู้สื่อข่าว

ผู้สื่อข่าวเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่งงานสื่อสารมวลชน ด้วยภาระหน้าที่ในฐานะที่อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งต้นตอของข่าวสารหน้าที่อันสำคัญของการเป็นนักข่าว คือจะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการฟัง คิด เขียน และจดบันทึกเรื่องราวที่ได้พบเห็นหรือที่ได้รับฟังมา ผู้สื่อข่าวจะต้องประมวลข้อมูลที่ได้รับจดบันทึกอย่างถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วน รู้จักตั้งคำถาม เลือกสรรข้อมูลและจัดลำดับความสำคัญ ขยันอดทนในการเฝ้าสังเกตการณ์ และสืบสวนหาข้อเท็จจริง ผู้สื่อข่าวจะต้องรู้จักการใช้ประโยชน์จากแหล่งข่าวต่าง ๆ เพื่อค้นหาความจริงถูกปิดบังซุกซ่อนเอาไว้ ไม่ว่าจากแหล่งข่าวที่เป็นบุคคลหรือที่เป็นเอกสาร บันทึกต่าง ๆ และต้องมีทักษะในการเขียนข่าวสามารถเรียบเรียงข้อมูลมานำเสนอให้ผู้รับสารเข้าใจได้อย่างถูกต้องและน่าสนใจ ผู้สื่อข่าวที่ดีจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถปรับปรุงการทำงานข่าวของตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การตรวจสอบอย่างวิพากษ์วิจารณ์ในข้อมูลที่ได้รับจากหลาย ๆ แหล่ง นอกจากนี้ควรตระหนักว่าความซำะงัดสิ่งเล็ ๆ น้อย ๆ อาจจะเป็นสีสันของข่าว และทำให้ข่าวมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นได้ มีผู้ศึกษาค้นคว้าและกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้สื่อข่าวไว้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

สุภา ศิริमानนท์ ได้สรุปคุณสมบัติทางปฏิบัติ ซึ่งควรถือเป็นคติสำหรับนักหนังสือพิมพ์ไว้ 28 ประการ คือ

1. จงสำรวจตัวของท่านเองว่า ท่านมีดีหรือเลวอย่างไร โดยให้คะแนนเป็น 4 อย่าง คือ ดี มาก ดี พอใช้ และเลว
2. จงใคร่ครวญ ว่าท่านจะแก้ไขสร้างสมให้คุณสมบัติที่ท่านมีอยู่ไม่คอยจะดีขึ้น ๆ ให้ดีขึ้นหรือให้มีขึ้นได้หรือไม่ และจะได้อย่างไรบ้าง
3. จงตั้งคำถามให้ตนเองตอบว่า “ทำไม” ในทุก ๆ สิ่งที่ได้ยิน ได้เห็น และได้อ่าน
4. จงฝึก “จงมุกสำหรับข่าว” ของท่านให้แหลมคมยิ่งขึ้น และให้ว่องไวต่อกลิ่นข่าวยิ่งขึ้นเสมอ โดยอาศัยความชำนาญที่ได้รับ
5. เมื่อจะเขียนอะไรเกี่ยวกับใคร ก็จงพยายามนึกทำใจเสมือนว่าท่านเป็นบุคคลที่ท่านเขียนถึงเสมอ คือเอาใจเขามาใส่ใจเรา
6. จงใช้ความรู้ทุก ๆ อย่างที่มีอยู่ เป็นเครื่องช่วยเหลือในการเขียนข่าว และเรื่องราวต่าง ๆ ทุก ๆ ชิ้น

7. จงอ่านหนังสือพิมพ์ฉบับที่ท่านประจำทำงานนั้น ฉบับล่าสุดก่อนจะเข้าจับทำงานประจำวัน อย่างละเอียดถี่ถ้วนเสมอ

8. จงอ่านหนังสือพิมพ์อื่น ๆ อย่างถี่ถ้วนอีกสักฉบับหนึ่งเป็นอย่างน้อย และถ้าคุณคร่ำ ๆ ได้ทุกฉบับด้วยก็ยิ่งดี

9. จงพยายามจดจำความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ของวงสังคม วงการเมืองและปัญหาเศรษฐกิจให้ได้ครบครันเสมอ โดยการอ่านจากหนังสือรายสัปดาห์และรายเดือนต่าง ๆ

10. จงพยายามอ่านหนังสือที่เห็นว่าดี สัปดาห์ละ 1 เล่มเป็นอย่างน้อย

11. จงจำไว้เสมอว่า ความคิดที่แจ่มใส คือแก่นของการทำงานได้สำเร็จสมความปรารถนา

12. จงถือสุภาษิตประจำใจว่า “จงถูกต้องเสมอ”

13. จงพยายามให้ได้ข่าว และเรื่องราวมาทั้งหมด การได้มาเพียงครึ่งเดียวนั้นใช้ไม่ได้

14. จงติดตามร่องรอยของข่าวไปทุก ๆ อัน ถ้าแม้ว่ามีทางจะติดตามได้ โดยอาศัยบุคคลในข่าวเป็นเครื่องมือสนับสนุน และนำทางไป

15. จงทำงานอย่างรวดเร็ว อย่าพลัดเวลาและอย่าเกรงเหนื่อย

16. จงอย่าถือเอาความเร็วในการทำงาน มาเป็นเครื่องอ้างให้อภัยในความผิดพลาดหรือความไม่ระมัดระวังของตน

17. จงระวังเป็นพิเศษ ในชื่อของบุคคลต่าง ๆ ในตำบล สถานที่และในสถิติต่าง ๆ

18. จงอย่าทักท้วงเอาข่าวลือเป็นข่าวจริง แต่จงสืบให้ได้เรื่องเท่าที่จะสามารถ

19. จงมีไหวพริบทั้งในการตามข่าว และทั้งในการส่งข่าวมายังสำนักงานโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้

20. จงอดทนให้ได้งานเท่าที่ตั้งใจออกไปทำ อย่ากลับสำนักงานโดยมือเปล่า

21. จงทำตัวให้คุ้นเคยกับสภาพเมืองทั้งหมด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบรรดาสถานที่ซึ่งอยู่ในหน้าที่ของท่าน

22. จงรวบรวมข่าวและเรื่องราวอย่างละเอียดตลอดหมดจดที่สุดและอย่างตรงไปตรงมาที่สุด

23. จงพยายามปลูกสร้าง ความคุ้นเคยกับคนทุกชั้นซึ่งท่านได้พบปะในระหว่างที่ท่านออกไปทำงาน

24. จงพยายามทำให้มิตรสหายและผู้รู้จักทุก ๆ คนสนใจในงานของท่าน เพื่อว่าเขาจะได้ช่วยเหลือท่านได้อย่างเต็มความสามารถของเขาเมื่อมีโอกาส

25. จงรู้จักใช้วิธีเผชิญกับเหตุการณ์และบุคคลต่าง ๆ แต่จงอย่าก่อศัตรูเป็นอันขาด อย่าประมาทตนเองและคนอื่น

26. จงอย่ากำจัดข่าวใด ๆ โดยคำขอร้องของใคร ๆ แต่จงเสนอคำขอร้องนั้นไปยังหัวหน้าของท่านเสียก่อน

27. จงอย่าทรยศต่อความเชื่อถือที่ใคร ๆ เขามีต่อท่าน โดยแม้ว่าคำบอกเล่าของเขาจะเป็นข่าวใหญ่อย่างใด ๆ ก็ตาม

28. จงจำไว้ว่าท่านจะต้องเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ดี และเป็นทั้งสุภาพบุรุษเสมอในเวลาเดียวกัน (สุภา ศิริมานนท์ 2536: 68)

จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติของการเป็นผู้สื่อข่าวที่ดีตามหลักการของ สุภา ศิริมานนท์ นั้นครอบคลุมคุณลักษณะอันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานตามหลักการนี้สามารถนำพาการทำงานไปสู่ความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพได้

นอกจากนี้ ฉอาน วุฒิกรรมรักษา ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวว่า อาชีพนักข่าวหรือนักหนังสือพิมพ์ ถือได้ว่าเป็นอาชีพที่ต้องมีลักษณะพิเศษ คือ

1. การเป็นผู้ที่มีบุคลิกอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เป็นคุณสมบัติที่เป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นสนใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความสงสัยใคร่รู้ถึงสาเหตุและนำไปสู่การออกไปค้นหาข้อเท็จจริงและหาคำตอบมาตีแผ่ให้สาธารณชนได้รับทราบ

2. การเป็นคนช่างสังเกต (Observance) เป็นบุคลิกที่คล้ายกับนักสืบ คือต้องเป็นผู้ที่ช่างสังเกตใส่ใจในรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของข้อเท็จจริงที่ประกอบกันขึ้นเป็นข่าว เนื่องจากรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้อาจเป็นรายละเอียดที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปกปิดร่องรอยเหตุการณ์ที่อาจกลายเป็นข่าวใหญ่ได้

3. การไม่ไว้วางใจใครง่าย ๆ (Cynical) แม้จะเป็นบุคลิกที่ดูเหมือนว่ามองโลกในแง่ร้าย แต่การไม่ไว้วางใจใครง่าย ๆ หรือการเป็นคนช่างสงสัยจะทำให้ผู้ที่มิใช่นักข่าวได้คอยสอดส่อง กำกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะตัวแทนประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

4. การมีจมูกไวต่อข่าว (Nose for News) บุคลิกนี้เปรียบเสมือนกับเป็น “สัมผัสที่หก” (sixth sense) ของนักหนังสือพิมพ์หรือนักข่าว ซึ่งจะทำให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงที่มีคุณค่าทางข่าวออกจากข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมด รวมทั้งแยกแยะเงื่อนงำ (clues) ที่แฝงอยู่ในข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุการณ์ออกมาเพื่อนำไปสู่การเปิดโปงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้

5. การเป็นคนที่มีความสามารถทำงานภายใต้ความกดดันได้ เนื่องจากการประกอบอาชีพ ผู้สื่อข่าวจะต้องพบกับความกดดันหลายรูปแบบ ทั้งความกดดันทางภาวะเศรษฐกิจ และความกดดันทางครอบครัว ซึ่งภาระหน้าที่ของผู้สื่อข่าวจะมีเวลาอยู่กับครอบครัวน้อย เป็นต้น นอกจากนี้การทำงานยังต้องทำให้ทันกำหนดการปิดต้นฉบับ ซึ่งจะต้องทำงานอย่างรวดเร็ว และถูกต้องภายในเวลาที่จำกัด (จอ่าน วุฒติกรรมรักษา 2536 : 39 – 40)

สมควร กวียะ กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่พึงประสงค์ คือ 1) ผู้สื่อข่าวมีหน้าที่ในการจัดหาข่าวสาร ได้แก่ รวบรวมข่าวสารที่ผู้รับสารเกี่ยวข้องหรืออาจสนใจ เลือกประมวล (processing) และเผยแพร่ข่าวสารเหล่านั้น ให้ความรู้และการศึกษาแก่สาธารณชนทั่วไป 2) ผู้สื่อข่าวมีหน้าที่ในการ แปลความหมาย แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของฝ่ายบรรณาธิการ ให้ข่าวสารที่เป็น ภูมิหลังและข้อวิพากษ์วิจารณ์ ทำหน้าที่เป็นผู้คอยคิชมหรือคอยเฝ้าดู (Watchdog) ผู้มีอำนาจหน้าที่ในบ้านเมือง สะท้อนหรือแสดงสาธารณมติ เป็นเวทีแสดงออก และแลกเปลี่ยนทัศนะที่แตกต่างกัน 3) ผู้สื่อข่าวมีหน้าที่แสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง สะท้อนและแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมและ ค่านิยมหลักระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น รวมถึงเป็นปากเสียงให้วัฒนธรรมและค่านิยม ของกลุ่มต่าง ๆ (subgroups) ในสังคม 4) มีหน้าที่ในการให้ความบันเทิง และ 5) การระดมสรรพกำลัง ในการ รณรงค์เพื่อหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อเพิ่มปริมาณผู้รับสารและจัดหาวิธีการใช้สื่อแบบ ใหม่ ๆ ในการรับสาร (สมควร กวียะ 2545 : 75-76)

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ กล่าวได้กล่าวถึง “คู่มือผู้สื่อข่าว” (Practical Newspaper Reporting) ของ สภาการฝึกอบรมหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ประเทศอังกฤษ ซึ่งระบุไว้ว่า ผู้สื่อข่าวควรปฏิบัติในการสื่อข่าว ดังนี้

1. เมื่อมีประเด็นข่าวแล้ว รู้จักแหล่งข่าวหรือบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าว ยิ่งผู้สื่อข่าวมี ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข่าวมากก็จะทำให้สามารถสื่อข่าวได้รวดเร็ว และได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากเท่า นั้น การรู้จักแหล่งข่าวคือรู้ว่า เขาเป็นใคร อยู่ที่ไหน ขอข้อมูลอะไรจากเขาได้บ้าง เป็นต้น

วิธีการรู้จักแหล่งข่าวเป็นศิลป์ของผู้สื่อข่าวแต่ละคน ผู้สื่อข่าวที่ทำข่าวมานาน มี ประสบการณ์มากก็จะรู้จักแหล่งข่าวมาก อย่างไรก็ตามผู้สื่อข่าวใหม่ก็สามารถหาแหล่งข่าวได้จากคู่มือ แหล่งข่าวในทำเนียบสื่อมวลชน หนังสือของสมาคมผู้ประกอบการ รายงานประจำปี สมุดโทรศัพท์ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งข่าว เช่น สถานที่ตั้งของแหล่งข่าว กิจกรรมและหน้าที่หลักของแหล่งข่าว เป็นต้น ผู้สื่อข่าวอาจเรียนรู้ได้จากวันแรกที่เข้าทำงาน หรือค่อย ๆ เรียนรู้ในภายหลัง

2. รู้จักรวบรวมองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวที่รับผิดชอบไว้เป็นหมวดหมู่ว่าเป็นใคร อยู่ที่ไหน จะให้ข้อมูลข่าวใดได้บ้าง ทำให้สามารถหยิบมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว เช่น เจฟฟรี และสปาร์ก (Geoffrey Haris & David Spark, 1994) ได้รวบรวมรายชื่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อของข่าวตามลำดับตัวอักษรเอาไว้ในคู่มือ (Practical Newspaper Reporting)

3. รู้จักค้นหาเบื้องหลังข่าว เมื่อปรากฏเหตุการณ์เป็นข่าวซึ่งผู้สื่อข่าวอาจค้นหาเบื้องหลังของข่าวจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากศูนย์ข้อมูลหรือห้องสมุดของหนังสือพิมพ์ (The Morgue) เช่น ข่าวที่ได้ตีพิมพ์ไปแล้วได้นำมารวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ (clipping) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาตีแผ่ทุกแง่มุม ประเภทของข่าวที่จะต้องค้นหาเบื้องหลังข่าวอย่างจริงจัง เช่น ข่าวการเมือง ข่าวอาชญากรรม ข่าวศาล เป็นต้น โดยเฉพาะผู้สื่อข่าวที่อาศัยเทคนิควิธีการสื่อข่าวแบบเชิงสืบสวนสอบสวน (investigative reporting) และข่าวเชิงอธิบายความหรือตีความ (interpretative reporting) ที่เน้นการสืบหาเบื้องหน้าเบื้องหลังเพื่อคลี่คลายความซับซ้อนของข่าว

4. รักษามารยาท งานของผู้สื่อข่าวจะต้องพบปะกับบุคคลหลายระดับชั้นจึงจำเป็นต้องมีมารยาทและเป็นสุภาพชน ทั้งการแสดงออกทางคำพูด กิริยามารยาท การแต่งกายให้ถูกกาลเทศะ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ผู้สื่อข่าวเอง และหนังสือพิมพ์ที่ผู้สื่อข่าวผู้นั้นสังกัด ผู้สื่อข่าวจะต้องระลึกเสมอว่าแหล่งข่าวจะให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลข่าวที่ดี ๆ นั้น จะเกิดขึ้นไม่ได้หากผู้สื่อข่าวเป็นผู้ไม่มีมารยาท ไม่รู้จักกาลเทศะ

5. รักษาคำพูดและคำมั่นสัญญา ผู้สื่อข่าวจะต้องรู้จักรักษาคำพูดและคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับแหล่งข่าว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการรายงานข่าว เช่น การปกปิดแหล่งข่าวและรายละเอียดของข้อเท็จจริงบางอย่างเกี่ยวกับข่าว ซึ่งผู้ให้ข่าวยังขอให้ปกปิดไว้เป็นความลับ หรือไม่ควรเปิดเผยเมื่อยังไม่ถึงเวลาอันสมควร อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่แหล่งข่าวให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้สื่อข่าวและร้องขอไม่ให้ลงพิมพ์ (out of the record) แต่เมื่อผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการข่าวพิจารณาเห็นว่าข้อเท็จจริงนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสาธารณชน ก็ควรพยายามแจ้งให้แหล่งข่าวรู้ล่วงหน้า ในกรณีบรรณาธิการข่าวนำลงพิมพ์โดยผู้สื่อข่าวไม่ทราบล่วงหน้า ผู้สื่อข่าวก็ต้องพยายามอธิบายกระบวนการทำงานและความรับผิดชอบของงานข่าวให้แหล่งข่าวทราบในโอกาสแรกที่จะสามารถกระทำได้ ทั้งนี้เพื่อให้แหล่งข่าวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องยังคงมีความมั่นใจในการให้ข่าวในโอกาสต่อไป อย่างไรก็ตามผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องใช้จรรยาบรรณตามวิชาชีพตามที่สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติกำหนดไว้

6. รักษาเวลากำหนดการออกข่าว ในกรณีที่แหล่งข่าวร้องขอไม่ให้มีการออกข่าวก่อนเวลาหรือแหล่งข่าวกำหนดเวลาในการออกข่าวเอาไว้แล้ว ถือเป็นมารยาทที่ผู้สื่อข่าวจำต้องรักษากำหนดเวลานั้น หากต้องการออกข่าวก่อนเวลา จะต้องแจ้งแก่แหล่งข่าว หรือขออนุญาตแหล่งข่าวล่วงหน้าเสมอ ทั้งนี้เพราะเหตุผลสำคัญที่แหล่งข่าวกำหนดเวลาออกข่าวไว้อย่างแน่นอนล่วงหน้า คือ

6.1 มิให้หลอกล้อในการที่จะออกข่าวของบรรดาสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งปกติสามารถที่จะออกข่าวได้ในเวลาไม่พร้อมกัน เช่น เวลาออกข่าวของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์กับเวลาออกข่าวของผู้สื่อข่าววิทยุและผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ เป็นต้น เนื้อหาของข่าวลักษณะนี้ เช่น สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี คำแถลงของรัฐบาลแถลงการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

6.2 ให้โอกาสบรรดาสื่อมวลชนที่ตั้งอยู่ไกล ๆ สามารถแปลหรือทำความเข้าใจกับข้อมูลให้ถูกต้องเหมือน ๆ กันก่อนที่จะเขียนหรือออกข่าวเดียวกันได้พร้อม ๆ กัน เช่น ข่าวประเภทแถลงการณ์ร่วมระหว่างประเทศในวาระสำคัญ

6.3 หลีกเลี่ยงความสับสนซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้เกี่ยวกับเวลาในข่าว เช่น ข่าวสงครามซึ่งเต็มไปด้วยความสับสนเรื่องเวลาหรือตัวเลขต่าง ๆ

ส่วนมากข่าวที่กำหนดเวลานี้ แหล่งข่าวมักจะแจ้งให้ผู้สื่อข่าวล่วงหน้า และระบุเวลาที่จะออกข่าวนั้นไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ในทางปฏิบัติผู้สื่อข่าวจะต้องปฏิบัติตามกำหนดของข่าวอย่างเคร่งครัด

7. รักษาเวลาในการนัดหมายกับแหล่งข่าว ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ (reliability) ได้เป็นอย่างดี (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ 2545: 63-64)

สำหรับคุณลักษณะของผู้สื่อข่าวหรือนักข่าว ในมุมมองของ อิศรา อมันตกุล นักหนังสือพิมพ์ผู้ได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างในวงการหนังสือพิมพ์ไทย ได้เขียนไว้ในหนังสือวันนักข่าว เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2508 เรื่องหลักนักข่าวว่า หลักจริยธรรมในการทำงานของนักข่าวนั้นน่าจะมี ดังนี้

1. นักข่าว พึงกระทำทุกสิ่งทุกอย่างในอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อให้รายงานข่าวที่เสนอออกสู่ประชาชนคนอ่าน มีความถูกต้องเที่ยงแท้แน่นอนที่สุด ก่อนที่จะรายงานข่าวหนึ่งข่าวใดออกไป นักข่าวพึงใช้ความรู้และความสามารถตรวจสอบจนกระทั่งมั่นใจว่าจะไม่ผิดพลาด การบิดเบือนข้อเท็จจริงก็ดี และหรือการระงับยับยั้งข้อเท็จจริงไว้โดยเจตนาที่ดี ย่อมไม่ใช่วิสัยของนักข่าวที่ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ

2. พี่ระลึกว่า ปังเจกชนทุกคนมีสิทธิจะป้องกันชื่อเสียงเกียรติยศและเอกภาพของเขาไว้ สิทธิดังกล่าวนี้ พี่จึงได้รับความเคารพจากนักข่าวโดยดเว้นไม่เสนอข่าวอันเป็นการละเมิดเรื่องราวส่วนตัวของบุคคลผู้ใด เว้นไว้แต่ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าจำเป็นจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

3. ในการเสนอรายงานข่าวอันผิดพลาดหรือเป็นเท็จออกไป หนังสือพิมพ์จะต้องแก้ไขข่าวนั้นให้ถูกต้องโดยรีบด่วนที่สุด ในเนื้อที่ซึ่งประชาชนคนอ่านจะแลเห็นได้ง่าย

4. ในการเสนอรายงานข่าว พี่ถือเป็นข้อห้ามเด็ดขาดที่จะไม่แทรกแซงความคิดเห็นปะปนลงไปด้วย ข่าวกับความคิดเห็นจะต้องแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด

5. ควรใช้ดุลพินิจให้ละเอียดรอบคอบเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข่าวเพื่อป้องกันมิให้ข่าวที่เสนอออกสู่ประชาชนคนอ่าน กลายเป็นโฆษณาชวนเชื่อเพื่อผลประโยชน์ของบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม อนึ่ง ในกรณีที่ทำเป็นนักข่าวจะต้องปกปิดแหล่งที่มาของข่าวซึ่งตนได้รับรายงานให้เป็นความลับโดยเข้มงวดที่สุด

6. ในการเสนอข่าวอาชญากรรม นักข่าวพี่ระลึกไว้ให้แม่นยำว่า ผู้ต้องหาในคดีต่าง ๆ ยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ เว้นไว้แต่เขาจะตกเป็นจำเลย ตามการชี้ขาดของศาลที่มีอำนาจตามกฎหมาย นักข่าวที่ดียอมจกไม่ด่วนประณามผู้ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำผิด เพื่อสร้างรสนชาติต้นตอให้เคล้าอยู่ในการเสนอข่าวของตนเป็นอันขาด การเรียกผู้ต้องหาว่า “ไอ้เสือ” ก็ดี “มือปืน” ก็ดี “อาชญากรเหี้ยม” ก็ดี ฯลฯ เพื่อบรรยายข่าวให้ตื่นเต้น โลดโผน เป็นการกระทบกระเทือนจิตใจตลอดจนรูปคดีของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง อันเป็นเรื่องที่พี่ระมัดระวังอย่างกวัดขั่น

7. นักข่าวที่ดี นักหนังสือพิมพ์ที่ดี จะรับสินบนไม่ว่าจะมาในรูปไหนไม่ได้ทั้งนั้น หรือจะปล่อยให้ผลประโยชน์ส่วนตัวมีอิทธิพลเหนือความสำนึกในความเป็นธรรมและความเป็นกลาง ย่อมไม่ได้คู่กัน

8. ข่าวและเรื่องราวที่ก่อความเสื่อมทรามทางศีลธรรมเช่นเดียวกับข่าวและเรื่องราวที่เป็นภัยต่อความมั่นคง เสถียรภาพและอธิปไตยของประเทศชาติ ไม่พึงเสนอโดยเด็ดขาด (สมหมาย ปาริจนัตต์ 2537: 99 – 100)

นอกจากนี้ มาลี บุญศิริพันธ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า การรายงานข่าวที่ดี ประกอบด้วย

1. มีความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) ระแวงระวัง ขี้สงสัย ช่างสังเกต ทำให้เกิดพลังในการค้นหา เพื่อนำออกมารายงานให้ผู้อ่านได้ทราบ

2. มีจมูกสำหรับข่าว (nose for news) คือมีสำนึกของการหาข่าว สังเกต มีความรู้สึกรู้ว่าอะไร ควรจับมาเป็นข่าวได้บ้าง

3. การรายงานต้องสำนึกว่าใครคือผู้อ่าน ข่าวจึงต้องเขียนให้เหมือนกับเล่าให้ผู้อ่านได้รับทราบซึ่งเป็นมวลชน (mass) ความรู้สึกนี้ทำให้เราต้องรู้ว่าจิตวิทยาของผู้อ่านเป็นอย่างไร

4. ต้องมีจินตนาการที่เป็นจริงมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

5. ต้องนิยมในทางถูกต้อง ระมัดระวังในรูปแบบของการเขียนข่าว รู้เบาะแสของข่าว สามารถยืนยันได้ ใช้เทคนิคการสื่อของการรายงานข่าว มีความพยายามที่จะเอาความจริงออกมาให้ได้ สำหรับคติที่ทำความผิด (ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน) เช่น คดีวอเตอร์เกต คดีเชอร์แมนม็อย ผู้อ่านบางคนไม่ทราบความเป็นมา ผู้สื่อข่าวอาจจะนำมารายงานโดยนำส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหามาเรียบเรียงเพื่อใช้เป็นข้อมูลที่ถูกต้องผู้อ่าน การรายงานข่าวในเชิงอธิบาย ขยายความ จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ผู้เสนอข่าวจะต้องมีความบริสุทธิ์ใจ มีจริยธรรม และมีความเป็นกลาง เพราะอาจมีอิทธิพลโน้มถ่วงความรู้สึกของผู้อ่านให้ไปในทางลงได้

6. มีความคิดอย่างมีเหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ได้ทันที

7. มีความรู้กว้างขวาง โดยอ่านสะสมข้อมูล

8. ต้องสามารถเขียนได้อย่างดี ใช้ภาษาง่าย ถูกต้อง เช่นการรายงานข่าวในเชิงวิจัย

9. ต้องมีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว จับไวทันเหตุการณ์

10. มีความคิดริเริ่ม มีไหวพริบ คิดสิ่งใหม่ ๆ ได้

11. มีความสามารถสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว รักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวกับบุคคลหรือแหล่งข่าวอย่างฉลาด รักษาคำพูดต่อแหล่งข่าว

12. ต้องมีความอดทน ยืนหยัดเหนียวแน่น ไม่ท้อถอยในการทำข่าว หาข่าว

13. มีความแนบแน่น สุภาพอ่อนน้อม (มาลี บุญศิริพันธ์ 2537)

ส่วนสิทธิพิชญ์ ชันสุวรรณ กล่าวว่า สื่อมวลชนรับใช้สังคมในระบบประชาธิปไตยนั้น มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือ

1. บทบาทของการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (Informer) นักข่าวไม่เพียงแต่จะรายงานเรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นของตนเท่านั้น แต่นักข่าวยังต้องออกไปค้นหาข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เป็นข่าวซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติ เพื่อนำมาอธิบาย (Explain) และแปลความหมาย (Interpret) เหตุการณ์ที่เป็นข่าวนั้น ๆ หรืออาจจะต้องวิเคราะห์ (Analyse) เจาะลึกให้เห็นถึงสาเหตุแห่งเหตุการณ์และปัญหาซึ่งกำลังเป็นที่วิตกและมีผลกระทบต่อประชาชนขณะนั้น เพื่อให้ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้สาธารณชนสร้างความคิดเห็น (Opinions) แก้ไขปัญหานี้ด้วย

2. บทบาทของการเป็น “นายทวาร” (Gatekeeper) เนื่องจากการส่งข่าวสารต่าง ๆ นั้น จะต้องผ่านสื่อ (Channels) ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ก็ตาม ซึ่งสื่อเหล่านี้จะมีบุคคลทำหน้าที่เสมือน “นายทวาร” (Gatekeeper) คอยควบคุมเปิด ปิด ให้หรือมิให้ข่าวนั้นผ่านไป ได้ บุคคลที่ทำได้แก่ บรรณาธิการ (Editor) ผู้ช่วยบรรณาธิการที่ทำหน้าที่บรรณาธิการ (Subeditors หรือ Copy editors) รวมทั้งนักข่าว (Reporters) ด้วย ในการสื่อข่าวแต่ละครั้ง นักข่าวจะเป็นคนตัดสินใจเองว่า เขาควรจะไปหาข่าวที่ไหนและอย่างไร เขาจะไปตามหาแหล่งข่าวบุคคลได้ที่ไหน จะสัมภาษณ์ใคร จะถามคำถามอย่างไรบ้าง ข้อเท็จจริงอะไรบ้างที่ควรจะได้ใส่เข้าไปในข่าว และข้อเท็จจริงใดที่ควรละทิ้ง

3. บทบาทของการเป็น “สุนัขยาม” (Watchdog) ในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนที่ได้รับการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และตรงไปตรงมา ซึ่งในการทำหน้าที่ของนักข่าวนั้นดูเหมือนจะไม่มีบทบาทใดที่จะมายิ่งใหญ่เหนือบทบาทของการเป็น “สุนัขยาม” (Watchdog) คอยจับจ้อง เฝ้าดูการปฏิบัติงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เลย

4. บทบาทของการเป็นผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ (Ombudsman) การที่หนังสือพิมพ์และนักข่าวได้รับการยกย่องจาสาธารณชนให้เป็น “ฐานันดรสี่” (The Fourth Estate) นั้น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องจากเป็นเจตนารมณ์ของประชาชนที่จะมอบหมายให้นักข่าวเป็นตัวแทน เป็นหูเป็นตา และปากเสียงแทนด้วยการเสนอข่าวสารประจำวันอธิบายการปฏิบัติงานของรัฐบาลและเปิดโปง (Expose) การกระทำที่ผิดกฎหมาย และอชยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สาธารณชนได้รับรู้ บทบาทนี้จึงนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งอีกบทบาทหนึ่งของนักข่าวและเป็นบทบาทที่ทรงอิทธิพลด้วย หากนักข่าวปฏิบัติหน้าที่สามารถบำบัดทุกข์ให้ผู้เดือดร้อนด้วยความรับผิดชอบและอย่างมีประสิทธิภาพ (สิทธิพิชญ์ ขันสุวรรณ 2539 :20-23)

ส่วน พิเศษ ขวลาธวัช กล่าวไว้ใน วังไปกับข้าว ก้าวไปกับโลก ว่า หน้าที่ของผู้สื่อข่าว คือ ทำความจริงให้ปรากฏเป็นข่าว เพื่อรายงานให้สังคมได้รู้ว่าในแต่ละวัน แต่ละชั่วโมงมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง มีผู้กล่าวว่าหน้าที่ของผู้สื่อข่าวคือ ถาม-ถาม-ถาม วิธีการของผู้สื่อข่าวที่ต้องใช้วิธีการถามอย่างสุภาพ อย่างสม่ำเสมอ ก่อนไปพบกับแหล่งข่าวต้องศึกษาเรื่องที่จะถามให้ดีเสียก่อน และถามอย่างมั่นใจ มีแนวทางที่ดีไว้เป็นหลักในการทำงาน คือ

1. ความจดจำ (Recognition of a Story) อาชีพผู้สื่อข่าวมีข้อจำกัด และมีลักษณะถูกบังคับให้รีบเร่ง และการแข่งขันกับเวลาในการเสาะแสวงหาข่าว ทำให้ผู้สื่อข่าวต้องยึดถือหลักความจดจำเป็นสำคัญ ถ้าขาดความจำที่ดีอาจก่อให้เกิดการผิดพลาด และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลในข่าวได้

2. ความแม่นยำ (Handling a Story) เหตุการณ์ได้เริ่มต้น และสิ้นสุดเมื่อไหร่ มีรายละเอียดอย่างไร และข้อมูลจะหาได้ในที่แห่งใด ผู้สื่อข่าวจะต้องเก็บรายชื่อบุคคลในข่าวให้หมดและอย่างถูกต้องด้วย

3. ใช้ภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย (Clarity of Expression) ต้องระลึกว่าผู้อ่านไม่มีเวลานั่งตีความประโยค หรือคำบางคำในข่าว ผู้สื่อข่าวจึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการใช้ภาษา คือจะเขียนข่าวอย่างไรให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีเมื่ออ่านข่าวนั้น รวมถึงการใช้ภาษาบรรยายภาพต้องระมัดระวังเนื้อหาข่าวจะต้องไม่ขัดแย้งกับภาพประกอบข่าว

4. สร้างมนุษยสัมพันธ์ (Pleasing Personality) การสื่อข่าวแต่ละวัน มิได้หมายความว่าแหล่งข่าวพร้อมที่จะให้ข่าวเสมอไป ยกเว้นข่าวแจกหรือการนัดแถลงข่าว หน้าที่สำคัญของผู้สื่อข่าว คือความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ได้พบเห็น ตลอดจนบุคคลที่เป็นแหล่งข่าวประจำ และตลอดจนเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน เพราะอาจเจอปัญหาการแก่งแย่งกัน และความไม่ร่วมมือในกรณีที่เราไปทำข่าวไม่ทันจะทำให้ผู้สื่อข่าว “ตกข่าว” ฉะนั้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับแหล่งข่าวและเพื่อนร่วมวิชาชีพเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละวัน เป็นสิ่งที่พึงกระทำด้วยความระมัดระวังและต่อเนื่อง

5. การปรับตัว (Adjusting Approach) ความยากลำบากอีกประการหนึ่งของผู้สื่อข่าว คือในแต่ละวันต้องพบกับบุคคลแปลกหน้าหลายอาชีพ จิตใจต้องพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลเหล่านั้นได้ บางครั้งอาจจำเป็นต้องใช้ภาษาท้องถิ่นหรือใช้รากศัพท์ และใช้ความระมัดระวังต่อการใช้กริยาวาจา ตลอดจนรักษามารยาท ควรสร้างความรู้สึกร่วมกันนี้ให้พร้อมเพื่อการปรับความรู้สึกให้คุ้นกับบุคคลอื่นที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน

6. ความรวดเร็ว (Speed) เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อใดผู้สื่อข่าวไม่อาจคาดหมายล่วงหน้าได้ บางครั้งหรือบ่อยครั้งเราไปช้ากว่าเหตุการณ์เกิดความยุ่งยากในการหาข่าว ผู้สื่อข่าวต้องมีความคล่องตัว พร้อมที่จะกระโดดขึ้นรถยนต์ หรือขึ้นเครื่องบินในวินาทีนั้นทันทีที่ทราบข่าวว่ามีการปฏิวัติรัฐประหาร และพร้อมที่จะหลบถูกปืนเมื่อทำข่าวปฏิวัติ ข่าวสงคราม หรือข่าวจลาจล และที่สำคัญคือ ต้องไปให้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอ สิ่งที่ควรคำนึง บางครั้งการแข่งขันกันในการหาข่าวด้วยความเร่งด่วนอาจเกิดข้อผิดพลาด แม้ความรวดเร็วมีความสำคัญเพียงใด เรายังจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาระมัดระวังอย่างรอบคอบเพียงนั้น

7. ความคิดริเริ่ม (Ingenuity) การหาข่าวแต่ละวันไม่ใช่เป็นเรื่องที่คน “ระดับหัวหน้าข่าว” จะมาสั่งสอนกันได้เหมือนกับการทำงานในสำนักงาน หรือการตัดสินใจแต่ละครั้งเพื่อจะสัมภาษณ์ ผู้ใด เรื่องอะไร ถ้าต้องใช้เวลาโทรศัพท์วิ่งกลับไปถามบรรณาธิการเสียก่อน ความรวดเร็วในการเสนอข่าวย่อมไม่เกิดขึ้น ผู้สื่อข่าวจึงต้องเตรียมข้อมูลหรือแนวทางข่าวให้พร้อมในแต่ละวันวัน แต่เป็นเรื่องที่ได้มอบหมายให้ไปทำข่าวเป็นพิเศษ เป็นเรื่อง ๆ โดยปกติแล้วผู้สื่อข่าวแต่ละคนจะได้รับการมอบหมายงานที่มีหน้าที่ประจำค่อนข้างจะชัดเจน ข่าวจะสมบูรณ์หรือไม่ ความคิดริเริ่มของผู้สื่อข่าวก็เป็นเรื่องสำคัญ

8. รู้แหล่งข่าว (Knowing News Sources) การรู้จักแหล่งข่าวที่เกี่ยวกับตัวบุคคล ตลอดจนความสนิทสนมมักคุ้นกัน จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้สื่อข่าวเป็นอย่างดี ผู้สื่อข่าวจะได้เบาะแสของข่าวที่ถูกปิดบังอำพรางโดยมีเจตนา การที่จะให้แหล่งข่าวมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือแง่มุมของข่าวต่างจากผู้สื่อข่าวคนอื่น ๆ ความสนิทสนมส่วนตัวเป็นเรื่องที่จำเป็น บางครั้งถ้าเป็นข่าวเกี่ยวกับสืบสวนหรือที่เรียกว่า “Investigative” ผู้สื่อข่าวและผู้ประกอบอาชีพด้านสื่อมวลชนจะต้องรักษาความลับของแหล่งข่าวไว้ด้วยความรับผิดชอบ ถือเป็นจริยธรรมสูงสุด

9. การตรวจสอบรายชื่อ (Checking Names) ผู้สื่อข่าวจะต้องตรวจสอบชื่อบุคคลที่เป็นข่าว ซึ่งหากไม่มีการตรวจสอบให้ดีอาจถูกฟ้องร้องได้ โดยเฉพาะในข่าวที่เป็นเรื่องใหญ่ บางกรณีผู้ให้ข่าวประสงค์จะปิดบังชื่อเพราะไม่อยากเป็นข่าว ผู้สื่อข่าวจะต้องชี้แจงให้เข้าใจถึงผลได้ผลเสียของการปกปิดชื่อ เว้นแต่กรณีที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้ให้ข่าวเท่านั้น

10. การสร้างความสนิทสนม (Building Contacts) การมีมิตรและการสร้างความสนิทสนมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข่าว จะช่วยให้การหาข่าวรวดเร็วและไม่ค่อยจะมีอุปสรรค การแข่งขันด้วยเวลาทำให้ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับบุคคลหลากหลายวิชาชีพให้มาก โดยเฉพาะบุคคลตามสถานที่ที่มักจะมีเรื่องราวเกิดขึ้นเป็นข่าวอยู่บ่อย ๆ

11. การสร้างความพึงพอใจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Retaining the Favor of the Police) แหล่งข่าวใหญ่ของผู้สื่อข่าวอาชญากรรม คือเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจระดับตั้งแต่พลตำรวจ นายตำรวจ ผู้กำกับฯ ไปจนกระทั่งผู้บัญชาการตำรวจและอธิบดีกรมตำรวจ เพราะบุคคลตามตำแหน่งที่กล่าวมานี้เกี่ยวข้องและรับผิดชอบกับเหตุการณ์แทบทุกเหตุการณ์ที่เป็นข่าว ผู้สื่อข่าวจึงต้องรู้เทคนิคขั้นต้นว่าจะสร้างความพึงพอใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้อย่างไร วิธีง่ายและไม่ขัดต่อหน้าที่ คือการให้คุณค่าแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ โดยตรง เช่น การที่ตำรวจไล่จับผู้ร้ายมีใครบ้าง เป็นต้น ทั้งนี้จะได้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาขอความดีความชอบเมื่อสิ้นปี

12. การรักษาความสัตย์สัญญา (Respecting Promise) ความซื่อสัตย์ สุจริต และการรักษาความสัตย์สัญญา ถ้าไม่มีในความรู้สึกนึกคิดของผู้สื่อข่าวในบางครั้งจะนำความยุ่งยากมาสู่แหล่งข่าวมากมาย และจะทำให้ความไว้วางใจของผู้ให้ข่าวในโอกาสต่อไปเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากที่จะได้รับความร่วมมือและไม่ใช่ว่าจะต้องมีเฉพาะผู้สื่อข่าวเท่านั้นจะต้องมีกันหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวกับการเสนอข่าวประจำวัน เช่น ผู้ตรวจแก้ข่าว หัวหน้าข่าว หัวหน้ากองบรรณาธิการ และแม้กระทั่งบรรณาธิการรวมถึงเจ้าของธุรกิจหรือผู้รับผิดชอบสูงสุดขององค์กร เรื่องนี้สำคัญ หากความลัดเกี่ยวกับผู้ให้ข่าวรั่วไหลออกไป ไม่ว่าจะเป็นโดยเจตนาหรือโดยพลั้งเผลอ ก็จะไม่เป็นการดีแก่แหล่งข่าวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข่าว

13. การแก้ไขปรับปรุงตนเอง (Improvement) ผู้สื่อข่าวที่ดีจะต้องรู้ว่าการรายงานข่าวที่มีประสิทธิภาพนั้น สามารถมองแง่มุมข่าว เข้าใจประเด็น และปัญหาเรื่องนั้น ผู้สื่อข่าวจะต้องเข้าใจปัญหาพื้นฐานของสังคมอย่างไร ตลอดจนมีความรอบรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ปรัชญา จิตวิทยา การเมืองการปกครอง หน้าที่อันยิ่งใหญ่ของผู้สื่อข่าว คือ การแสวงหาความรู้ เพื่อไว้พิจารณาแง่มุมของข่าว สาเหตุปัญหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวโน้มเรื่องหรือบางปัญหาที่ค่อนข้างจะเข้าใจยาก (กฎหมาย ทุน การเงิน) ที่เกิดขึ้นให้ชัดเจนรอบด้านและเจาะทะลุไปถึงปัญหาต่าง ๆ (พิศิษฐ์ ขวาลาวัช 2546: 65-70)

นาถยา ตนานนท์ อ้างถึงคุณสมบัติผู้สื่อข่าวที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการทำงานของศาสตราจารย์ เบลเยอร์ (Bleyer) แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา ไว้ว่า ผู้สื่อข่าวจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1. มีความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) ผู้สื่อข่าวต้องมีความสนใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว เป็นคนช่างสงสัยในทุกสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน และมีความพยายามที่จะแสวงหาคำตอบให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. มีจมูกสำหรับข่าว (Nose for News) คือความสามารถที่จะรู้ว่าอะไรควรเป็นข่าวและถ้าเป็นข่าวแล้วจะได้รับความสนใจ ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้ นักจิตวิทยาบางคนกล่าวว่าเป็นเรื่องของสัญชาตญาณ (News instinct) และก็มีผู้สนับสนุนความคิดนี้จนมีคำกล่าวว่า “Journalists are bone, not made” แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้โต้แย้งว่า คุณลักษณะนี้สามารถปลูกฝังได้ โดยการฝึกฝน ทำตัวให้มีความสนใจข้อมูลข่าวสาร และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว และเรียนรู้ที่จะสามารถหยั่งรู้ถึงบุคคลอื่นว่าเขาสนใจอะไร และอย่างไร

3. มีมโนคติ (Imagination) ผู้สื่อข่าวจะต้องสามารถสร้างภาพหรือมองเห็นภาพจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ตนเองเข้าใจความเคลื่อนไหว การกระทำของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น และสามารถเชื่อมสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประมวลเหตุการณ์ได้

4. มีความรู้กว้างขวาง (Wide Range of Knowledge) ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องมีความรู้กว้างขวาง เนื่องจากต้องทำงานเกี่ยวข้องกับคนทุกเหล่า เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่มีเบื้องหลังความเป็นมาแตกต่างกัน ดังนั้นผู้สื่อข่าวที่มีความรอบรู้หลายด้าน จะสามารถเข้าใจเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ผู้สื่อข่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ไม่ว่าจะจากการอ่าน การติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ตลอดเวลา

5. มีความคิดอย่างมีเหตุผล (Think Logically) ผู้สื่อข่าวต้องมีความสามารถในการเลือกลำดับและเชื่อมเรื่องราวเข้าไว้ด้วยกัน

6. มีความรับผิดชอบ (Sense of Responsibility) ผู้สื่อข่าวต้องมีความรับผิดชอบในการทำข่าวให้สมบูรณ์ครบถ้วนและถูกต้องมากที่สุด เพราะการทำงานด้านข่าว ถ้าผู้สื่อข่าวเหลวไหลหรือทำข่าวไม่ได้ตามที่ได้รับมอบหมาย ก็จะไม่มีความพอที่หนังสือพิมพ์จะส่งผู้สื่อข่าวคนอื่นไปทำได้อีก แม้ว่าข่าวนั้นจะยังไม่ถูกต้องหรือครบถ้วนสมบูรณ์ก็ตาม

7. นิยมในความถูกต้อง (Accuracy) ความถูกต้องของข่าวและเรื่องทุกชิ้นที่ลงในหนังสือพิมพ์นั้นเป็นเรื่องสำคัญไม่ว่าชื่อสถานที่ ตัวสะกด โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายละเอียดของข่าว ดังนั้นผู้สื่อข่าวจะต้องทำตนให้คุ้นเคยกับเมืองหรือสถานที่ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ไม่ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ เมือง ถนน หน่วยงานต่าง ๆ บริษัท ร้านค้า วัด ชีวิตความเป็นอยู่ของคน ทำความรู้จักบุคคล เช่น ข้าราชการ นักธุรกิจ ตัวแทนขององค์กร

8. ทำงานได้รวดเร็ว (Work Rapidly) สุภา ศิริมานนท์ นักหนังสือพิมพ์ที่ได้รับการยกย่องกล่าวว่านักหนังสือพิมพ์จะต้องคิดอย่างรวดเร็ว ตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ทำงานอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นการ

ที่จะรู้แม่นยำว่าที่ไหนคือแหล่งข่าว และทำอย่างไรจึงจะได้ข่าวนั้น สองประการนี้จึงเป็นความหมายในทางประหยัดเวลาและประหยัดทั้งกำลังงาน

9. มีความคิดริเริ่มและมีไหวพริบ (Initiative and Resource) ผู้สื่อข่าวที่มีความรอบรู้ มีความช่างสงสัยในสิ่งต่าง ๆ มักจะพบบรรยากาศของข่าวในเหตุการณ์ที่คนอื่นมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา คนที่มีความคิดริเริ่มและมีไหวพริบดีจะทำให้แก้ปัญหาและหาทางออกได้ในการทำข่าว ในกรณีที่เหตุการณ์ใหญ่

10. มีความอดทน (Perseverance) งานของผู้สื่อข่าวเป็นงานที่ต้องใช้ความพยายาม ความอดทน ในการที่จะต้องเสาะแสวงหาข่าว เพราะเป็นการทำงานที่ไม่เป็นเวลา ในสภาพการณ์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งเกี่ยวข้องกับคนในลักษณะต่าง ๆ นักข่าวที่ดีจึงต้องไม่ย่อท้อ แต่มุ่งมั่นที่จะทำข่าวที่ดีที่สุดให้ได้ (นาฏยา ตนานนท์ 2546: 39-41)

การเป็นนักข่าวที่ดี นอกจากต้องฝึกฝนตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในทักษะด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพดังได้กล่าวมาแล้วนั้น สิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ก็คือ ต้องสนใจในเรื่องรอบตัว ฝึกตนให้เป็นคนรอบรู้ ซึ่งสามารถทำได้โดยการอ่าน นักข่าวควรจะต้องอ่านหนังสือพิมพ์และวารสารทุกชนิด อ่านทุกฉบับ นอกจากจะต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้นแล้วนักข่าวจำต้องรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ อาทิ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วรรณคดี เป็นต้น ฝึกตั้งคำถาม นักข่าวจำเป็นต้องฝึกฝนตนเองให้รู้จักการตั้งคำถามดี ๆ ตรงประเด็นชัดเจนและเฉียบคม จากข้อมูลที่ได้จากการอ่านมาอย่างโชกโชนด้วย และที่สำคัญคือ ต้องเข้าใจวิธีการเขียนข่าว ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วในเวลาที่มีน้อยที่สุด นักข่าวจำเป็นต้องฝึกฝนตนเองในด้านการเขียนข่าวให้เกิดความชำนาญ (สิริทิพย์ ชันสุวรรณ 2539:165)

คุณสมบัติของผู้สื่อข่าวที่ดีนั้น นอกจากความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จแล้ว จำต้องมีหลักคุณธรรมและจริยธรรมอันเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพที่ต้องยึดถือปฏิบัติ จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ตามประกาศของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 ได้กำหนดจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้ในหมวด 3 ข้อ 20 - 22 และแนวปฏิบัติของหนังสือพิมพ์และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้ในหมวด 4 ข้อ 23 - 30 ดังนี้

20. ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต้องไม่ประพฤติปฏิบัติการใด ๆ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

21. ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต้องไม่วาดอ้างหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ไม่ชอบธรรม

22. ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการรับอามิสสินจ้างอันมีค่า หรือผลประโยชน์ใด ๆ เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการ อันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง

23. ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พึงละเว้นการรับ อภิสิทธิ์ หรือตำแหน่ง เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องรอบด้าน

24. การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ พึงตระหนักถึงความสำคัญของข่าวต่อสาธารณชน และไม่เสนอข่าวในทำนองชวนเชื่อในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

25. การได้มาซึ่งข่าวสาร หนังสือพิมพ์พึงใช้วิธีที่สุภาพและซื่อสัตย์

26. ในการแสดงความคิดเห็น หนังสือพิมพ์พึงกระทำโดยบริสุทธิ์ใจ และไม่มีพันธกรณีอื่นใด นอกจากมุ่งปฏิบัติหน้าที่เพื่อสาธารณชน โดยไม่ยอมให้อิทธิพลอื่นใดมาครอบงำความคิดเห็น

27. หนังสือพิมพ์พึงละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ

28. หนังสือพิมพ์พึงใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบให้ประกาศโฆษณาทั้งหลายอยู่ภายในขอบเขตของศีลธรรมและวัฒนธรรม

หนังสือพิมพ์พึงระมัดระวังที่จะไม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่น่าสงสัยว่าจะเป็นภัยแก่สังคมหรือสาธารณชน

29. หนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่มีเหตุให้น่าเชื่อว่า เจ้าของประกาศโฆษณานั้นเจตนาจะทำให้ผู้อ่านหลงเชื่อในสิ่งที่มโน

30. ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงคำที่ไม่สุภาพหรือมีความหมายเหยียดหยาม (กรอบรอบ 8 ปีสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ 2548: 95-96)

นอกจากนี้ในข้อบังคับสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 ยังได้ระบุไว้ในหมวด 8 เรื่องการควบคุมความประพฤติของสมาชิกว่า สมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ได้แก่

1. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าวและความคิดเห็น

2. ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใด ๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว

3. ในการได้มาซึ่งข่าว ภาพ หรือข้อมูลอื่นใด มาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์เท่านั้น

4. เคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว

5. ปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยมุ่งหวังต่อสาธารณประโยชน์ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือหมู่คณะโดยไม่ชอบธรรม

6. ไม่กระทำการอันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพหรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ (5 มีนาคม 44 วันนักข่าว 2544 : 277)

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้สื่อข่าว และคุณลักษณะบทบาทหน้าที่ของนักข่าวหนังสือพิมพ์ จะช่วยให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ในการทำงานของนักข่าวและสามารถนำมาพิจารณา เปรียบเทียบถึงความตระหนักในการทำงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์สตรีในการศึกษาครั้งนี้

3. สตรีกับงานหนังสือพิมพ์

ประเทศไทยในปัจจุบันมีสตรีที่เข้าสู่งานสื่อสารมวลชนจำนวนไม่น้อยเพียงใด ที่ผ่านมายังไม่มีการเก็บข้อมูลเป็นตัวเลขที่ชัดเจนว่ามีจำนวนเท่าใด แม้กระทั่งในส่วนขององค์กรวิชาชีพ อย่างเช่น สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (สนข.) ซึ่งเป็นสมาคมวิชาชีพหลักและได้รับการยอมรับในแวดวงผู้ประกอบวิชาชีพผู้สื่อข่าวอย่างกว้างขวาง ก็ไม่ได้มีการสำรวจหรือเก็บข้อมูลไว้จะมีก็เพียงจำนวนสมาชิกที่มาสมัครด้วยตนเองเท่านั้น ซึ่งรับสมัคร สมาชิกทั้งที่ทำงานในกองบรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ทำให้ไม่สามารถทราบถึงจำนวนผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ที่แท้จริงในปัจจุบัน ว่าเป็นสตรีเท่าไร เป็นชายเท่าไร และเป็นผู้สื่อข่าวในสื่อประเภทใดมากกว่ากัน นอกจากนี้การให้คำจำกัดความต่อวิชาชีพผู้สื่อข่าวหรือนักสื่อสารมวลชนนั้น ส่วนใหญ่นอกจากจะหมายถึง ผู้สื่อข่าวที่ทำงานอยู่ในภาคสนามแล้ว ยังรวมไปถึง ช่างภาพ รีไรท์เตอร์ บรรณาธิการข่าว หัวหน้าข่าว ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว ด้วย

ในแวดวงวิชาชีพผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ หากจะพูดถึงผู้สื่อข่าวสตรีที่เป็นตำนานหรือเป็นนักหนังสือพิมพ์หญิงเก่งของวงการหนังสือพิมพ์ไทยในอดีต แทบจะนึกกันไม่ออกว่ามีผู้สื่อข่าวสตรีคนใดบ้างที่จะได้รับเกียรติอันน่ายกย่องนี้ นักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์วงการสื่อสารมวลชนของประเทศไทย ที่ได้รับการยกย่องเชิดชู ขอมรับในผลงานและการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้สื่อข่าวในรุ่นปัจจุบัน ล้วนเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่เป็นบุรุษทั้งสิ้น อาทิ เช่น

เทียนวรรณ กุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา) โชติ แพร่พันธุ์ (ยาขอบ) มลัย ชูพินิจ สด ฤกษ์โรหิต สุภา สิริमानนท์ จนถึง อิศรา อมันตกุล จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าสตรีนั้นได้มีโอกาสเข้ามาแสดงบทบาทในการเป็นผู้สื่อข่าวตั้งแต่เมื่อใด และจะสามารถแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการทำงานข่าวจนเป็นที่ยอมรับได้ดังเช่นบุรุษเพศหรือไม่ และในการงานผู้สื่อข่าวนั้นยังมีข้อจำกัดใดสำหรับการทำงานของผู้สตรีในวิชาชีพนี้

จากการศึกษาผู้วิจัยได้พบข้อมูลอันเกี่ยวกับผู้สื่อข่าวสตรีที่ได้รับการยอมรับในวงการหนังสือพิมพ์ไทยในอดีตที่ผ่านมา มีหนังสือทำเนียบคนหนังสือพิมพ์ ของประกาศ วัชรภรณ์ เพียงเล่มเดียวเท่านั้นที่ปรากฏชื่อ นักหนังสือพิมพ์สตรีซึ่งมีอยู่เพียง 3 ท่านที่ได้รับการพูดถึงผลงานและความสำเร็จในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ คือ คุณนิลวรรณ ปิ่นทอง คุณลาวัณย์ โชตามระ และคุณอนงค์ เมษประสาธ

คุณนิลวรรณ ปิ่นทอง เริ่มต้นชีวิตการทำงาน ในช่วงปี พ.ศ.2482 โดยรับราชการ กรมโฆษณาการ ประจำแผนกเอกสาร เผยแพร่ความรู้ แล้วย้ายไปเป็นหัวหน้าแผนกหนังสือพิมพ์ กองการต่างประเทศ และได้ลาออกจากราชการ มาร่วมก่อตั้งนิตยสาร “สตรีสาร” โดยได้ก้าวมาเป็นบรรณาธิการและกรรมการผู้จัดการของ “สตรีสาร” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2492 นอกจากการทำงานในบทบาทของผู้บริหารแล้ว คุณนิลวรรณยังเป็นผู้มีความรู้ภาษาอังกฤษดี และมีผลงานแปล “เสียงสวรรค์” จากงานเขียน ของแมเรียน แอนเดอร์สัน นักร้องเสียงคอนทราลโดระดับโลก ของสหรัฐ จากต้นฉบับ “My Lord, Want a Morning” พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2500 งานแปลเรื่อง “เสียงแม่โพสพ” จากเรื่องของเอลิน จาง นักเขียนสาวจีนยุคใหม่ ที่แพร่หลายในขณะนั้น

นอกจากนี้คุณนิลวรรณยังได้ทำงานในสมาคม และสถาบันต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ความรู้ วัฒนธรรมและยกฐานะของสตรีไทยในสังคม เช่น เป็นนายกสมาคมกิจการพิมพ์แห่งประเทศไทย นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กรรมการพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เลขาธิการมูลนิธิกิจการหนังสือพิมพ์ เป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และระเบียบการต่าง ๆ ของ “สภาสตรีแห่งชาติ” เป็นต้น และเป็นคนไทยรายแรก ที่เป็นสุภาพสตรี ผู้ที่ทศตนาให้แก่สาธารณะ ได้รับรางวัลแมกไซไซ ประจำปี 2504 สาขาบริการประชาชน ได้ประสาทปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (กิตติมศักดิ์) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2517 และนิตยสาร “สตรีสาร” ยังได้รับพระราชทาน “พระเกี้ยวทองคำ” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในฐานะนิตยสารส่งเสริมภาษาไทยดีเด่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหนังสือที่คุณนิลวรรณได้มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการส่งเสริมคุณค่าของภาษาและวรรณคดีไทย

คุณลาวัญย์ โชตามระ เป็นผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านมาตั้งแต่เด็ก ๆ สำเร็จการศึกษาชั้น ม.8 ตั้งแต่อายุได้เพียง 15 ปี เมื่อพ.ศ. 2478 เรียนภาษาฝรั่งเศสตั้งแต่ประถมและมีสนใจเรียนภาษาอังกฤษ ได้เข้าศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และลาออกเมื่ออยู่ชั้นปีที่ 3 เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจ แต่ก็ยังเรียนด้วยตนเอง จนได้ประกาศนียบัตรครู ป.ม. ด้วยความที่คุณพอชอบสะสมหนังสือหลากหลายประเภท ทำให้คุณลาวัญย์ สนใจการอ่านและงานเขียนหนังสือมาตั้งแต่ยังเด็ก ระหว่างที่เรียนม.7 ได้เริ่มงานเขียนลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ “อิสสระ” เรื่อง “ฉากหนึ่งของชีวิต” และในช่วงที่ศึกษาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เขียนลงในหนังสือพิมพ์ “กรุงเทพฯ วารสารศัพท์” และงานเขียน เรื่อง “เสียงจากสาย” ลงในหนังสือพิมพ์ “ไทยเสรี” โดยหลังจากหยุดการเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เข้าทำงาน ที่หนังสือพิมพ์ “สุภาพสตรี” และ “ไทยสมมติ” ในขณะที่อายุเพียง 19 ปี จากนั้น ก็เข้ามาทำงานที่ “บางกอกเวิลด์” ในปีพ.ศ. 2501

งานเขียนของคุณลาวัญย์ มีทั้งนิยายสั้น แนวสารคดีและบทความเสียดสีสังคม ผลงานเขียน เช่น “ขี้มกับโลก” ซึ่งเป็นหนังสือประมวลชีวิต ของคน 34 ประเภท อาทิ เรื่องของเมีย ๆ, เรื่องของผัว, เขากินเนื้อเมฆ, เรื่องของคนเจ้าชู้, เรื่องของหมอดู ฯลฯ ผลงานเรื่อง “รักเกล้า” ซึ่งเป็นงานเขียนเชิงสารคดีที่มีการค้นคว้าข้อมูล ชีวิตประวัติของกุลสตรีนานาประเภท เช่น ทูลกระหม่อมหญิงต้น ดำรับการฝึมือสมัยใหม่, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ แห่งพระราชินีพันธุไกลบ้าน, แม่ศรีพินนคร, ขัตติยานารีผู้ไม่เคยกันแสง, รักแรกของพระปิยมหาราช, นางในผู้ทรงพลัง, ผู้ทำใจเค็มเป็นที่หนึ่งในเมืองไทย, ลามสตรีคนแรกของไทย ฯลฯ ผลงานเรื่อง “หมอม ๆ ยา ๆ” ซึ่งมีเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น เมื่อ ร.5 ทรงพระประชวร ใน ร.ศ.112, ศิริราช, แพทย์ใหญ่คนไทยคนแรกของทหารเรือ, หมอสมัยใหม่ไม่มีห้ามของแสง, หมอที่ไม่ใช่แพทย์, อาหารอร่อยแก้โรคเบาหวาน และเรื่องของหมอนวด เป็นต้น ผลงานเรื่อง “รักแรกของรัชกาลที่ 6” เนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับ หมอเจ้าหญิงวัลลภาเทวี วรรณ พระธิดาในเสด็จในกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ซึ่งรัชกาลที่ 6 ทรงประกาศหมั้นและได้สถาปนาเป็น พระวรกัญญา ปทาน พระองค์เจ้าวัลลภาเทวี และทรงได้ถอนหมั้นในเวลาต่อมา ด้วยเหตุผลว่า “เพราะพระอัยยาศัยไม่ต้องการ” นอกจากนี้ยังมีผลงานประพันธ์อีกหลายเรื่อง เช่น อุบัติการณ์หนังสือพิมพ์, แก้วชิงดวง, ชีวิตชาวกรุงเมื่อก่อนศตวรรษมาแล้ว และ เงาหลังภาพ ซึ่งเคยได้ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แนวหน้า และในบั้นปลายชีวิตของคุณลาวัญย์ ได้ดำรงตำแหน่ง นักหนังสือพิมพ์อาวุโส ของหนังสือพิมพ์แนวหน้า

ส่วนนักหนังสือพิมพ์สตรี คนสุดท้ายที่ถูกกล่าวถึงในหนังสือทำเนียบ คนหนังสือพิมพ์ ก็คือ คุณอรงค์ เมษประสาธ คุณอนงค์ เป็นสตรีคนเดียวที่มีลักษณะการทำงานในแบบฉบับของผู้สื่อข่าว หรือนักข่าว ต่างจากสตรี 2 ท่านแรกที่ถูกกล่าวมา ซึ่งมีผลงานในรูปแบบของนักเขียน งานแปล ประเภท

สารคดี และเรื่องสั้น คุณอนงค์ มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา หลังจบ ม.6 ในปี พ.ศ.2480 ได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อศึกษาวิชาเลขานุการ ที่ โรงเรียน อันเดอร์วูด (เฉลิมกรุง) ได้ส่งเรื่องสั้นมาลงใน หนังสือพิมพ์ “ประชาชาติ” และเขียนนิยายให้กับนิตยสาร “สุภาพสตรี” และนิตยสารอื่นหลายฉบับ จากนั้นได้เข้าทำงาน เป็นคนตรวจรูป หนังสือ “นิกร” ต่อมาและย้ายมาทำที่หนังสือพิมพ์เสียงไทย และได้รับผิดชอบงานผู้สื่อข่าวเป็นครั้งแรกที่หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย เริ่มออกหาข่าวเคียงบ่าเคียงไหล่กับนักข่าวชาย โดยรับผิดชอบตระเวนหาข่าวโรงพักและโรงพยาบาล และถ่ายภาพข่าวด้วยตนเอง โดยคุณอนงค์ ได้ชื่อว่าเป็น “ดากล้องหญิงคนแรกของพิมพ์ไทย” ต่อมาก็ได้รับผิดชอบข่าวที่สกปรกและข่าวการเมือง

การถ่ายภาพขณะทำข่าวของคุณอนงค์ในยุคนั้น นอกจากใช้เป็นภาพประกอบข่าวใน “พิมพ์ไทย” แล้ว ยังใช้เป็นภาพปกของนิตยสาร “เริงรมย์” และ “สยามสมัย” ซึ่งเป็นนิตยสารในเครือเดียวกันกับ “พิมพ์ไทย” อีกด้วย งานชิ้นที่ได้รับการกล่าวถึง ก็คือ การทำข่าวไปพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการออกไล่ “โจรบ้านกอไผ่” จังหวัดราชบุรี ซึ่งต้องส่งข่าวทางโทรเลขเข้าสำนักพิมพ์ทุกกระยะ และได้เขียนสรุปเบื้องหลังข่าวอาชญากรรมโจรบ้านกอไผ่สรุปลงตีพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นได้ย้ายไปทำงานที่ “ข่าวรายวัน” และ “ประชาธิปไตย” ตามลำดับ และได้รับตำแหน่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ “เช้า” ในช่วงพ.ศ.2496 – 2500 ซึ่งในช่วงที่เป็นบรรณาธิการนี้เองได้รับเชิญไปเยือนสหรัฐอเมริกา ยุโรป และตะวันออกกลาง รวมเป็นเวลา 6 เดือน หลังจากกลับต่างประเทศ หนังสือพิมพ์ “เช้า” มีอันต้องปิดตัวไป คุณอนงค์ ก็ได้เข้าทำงานที่หนังสือพิมพ์ “ชาวไทย” เมื่อปี 2501 และได้เขียนงานรวมเล่มจากการไปดูงาน ชื่อว่า “บันทึกจากสหรัฐอเมริกา” เมื่อปี พ.ศ.2502 มีความยาวถึง 590 หน้า แบ่งออกเป็นบท ๆ และมีภาพประกอบ มีงานเขียนสารคดีเบื้องหลังข่าว ลงพิมพ์ ใน “สยามนิกร” และ “พิมพ์ไทย”

นอกจากงานในการกิจของผู้สื่อข่าวแล้ว คุณอนงค์ ยังมีผลงานเขียนสารคดี และนิยายสั้น รวมประมาณ 40 – 50 เรื่อง ลงพิมพ์ในนิตยสารหลายฉบับ เช่น สุภาพสตรี, ประชาชาติ, เริงรมย์ และ สยามสมัย เป็นต้น มีงานพิมพ์รวมเล่ม เช่น มาริลีน ดาวชั่ว, 21 ปีในทำเนียบไวต์เฮาส์ ซึ่งแปลและเรียบเรียงมาจาก เรื่อง 21 Years in White House ของ Alonzo Field , ท่านผู้หญิง “นางบำเรอ”, การค้าทาสผิวขาว เป็นต้น คุณอนงค์ใช้ชีวิตบั้นปลายเป็น ประชาสัมพันธ์ของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม จนเกษียณอายุ ผู้เขียนได้ยกย่องว่า คุณอนงค์ เมฆประสาธ เป็น “นักข่าวหญิงคนแรก สายอาชญากรรม” (สรุปจาก ทำเนียบคนหนังสือพิมพ์ ประกาศ วัชรารักษ์ :285 – 294, 412 - 422)

จะเห็นได้ว่าสตรีในวิชาชีพผู้สื่อข่าวที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของวงการหนังสือพิมพ์ไทยนั้น เพิ่งจะมีให้เห็นในช่วงปี พ.ศ.2490 หรือในระยะเวลา 60 ปีที่ผ่านมาเอง ในขณะที่

ประวัติศาสตร์หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยเริ่มต้นมาอย่างยาวนานตั้งแต่ มีการออกหนังสือพิมพ์บางกอกรีกอร์ดเคอร์ เป็นฉบับแรกของหมอบรัดเลย์ ตั้งแต่ปี 2387 (ประชัน วัลลิโก 2528 : 293) หรือนับได้กว่า 163 ปีมาแล้ว

สมนา อินทร์คำน้อย ได้สรุปในรายงานวิจัย พบว่า งานวิจัยสตรีด้านการสื่อสาร โดยภาพรวมงานวิจัยสตรีศึกษามุ่งความสนใจไปยังผู้รับสาร องค์ความรู้ที่ได้โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องปริมาณข่าวสารที่ได้รับ ตลอดจนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อประเภทต่าง ๆ ในขณะที่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อของสตรีกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของสตรีนั้นมีจำนวนเพียงเล็กน้อย นอกจากการศึกษาในแง่มุมมองของผู้รับสาร งานวิจัยสตรีศึกษาในช่วงต่อมา (หลังปี พ.ศ. 2525) ได้เริ่มทำการศึกษาในแง่มุมมองเกี่ยวกับตัวสาร (message) ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมากขึ้น

ในความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน ของกาญจนา แก้วเทพ ได้กล่าวถึงสตรีในฐานะผู้ผลิตสารไว้ว่า ในฐานะที่สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่หล่อหลอมจริยธรรมของสังคม โดยที่หลักจริยธรรมบางข้อที่เป็นหัวใจของสื่อมวลชนคือการให้โอกาสที่เสมอภาคเท่าเทียม (equal opportunity) และการให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ ซึ่งในข้อนี้ สามารถมองได้จากการจ้างแรงงานสตรีในธุรกิจสื่อมวลชน ซึ่งในปัจจุบันแม้ว่าปริมาณของสตรีที่เข้ามาสู่วิชาชีพสื่อมวลชนมากขึ้น แต่ก็ขึ้นมาอยู่ในตำแหน่งระดับสูง ในจำนวนที่น้อย วิชาชีพสื่อมวลชนยังคงให้เพศเป็นตัวกำหนดตำแหน่งและสถานภาพ เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีสตรีจำนวน 20 เปอร์เซ็นต์ที่ลงทะเบียนเป็นผู้กำกับภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ แต่มีเพียง 3 – 12 เปอร์เซ็นต์จากจำนวนผู้หญิงทั้งหมดที่ได้มีโอกาสแสดงฝีมือจริง ๆ หรือตัวอย่างในประเทศจีน ซึ่งนิตยสารส่วนใหญ่เป็นหนังสือสำหรับสตรี แต่มีจำนวนบรรณาธิการที่เป็นผู้หญิง เพียง 3.5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น นอกจากนี้ในวงการสื่อมวลชนยังคงมีอคติทางเพศปรากฏอยู่ในการปฏิบัติงาน เช่น ความเชื่อว่าผู้หญิงมีความสามารถในทางริเริ่มสร้างสรรค์น้อยกว่าผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงขาดโอกาสแสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง และในหลายกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชนสตรีถูกปฏิบัติเสมือนวัตถุทางเพศ เช่น การถูกลวนลาม หรือถูกข่มขืน ซึ่งเป็นชะตากรรมที่ไม่เกิดขึ้นในกรณีของนักสื่อสารมวลชนชาย อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้ได้มีการเคลื่อนไหวจากนักสื่อสารมวลชนสตรีที่พยายาม เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมากขึ้น เช่น ในองค์การสื่อบางแห่งได้เริ่มจัดโควตาเป็นพิเศษให้ผู้หญิงในการเข้ารับการศึกษาอบรมด้านเทคนิค การจัดการและการบริหารระดับสูง มีการตั้งคณะกรรมการสำหรับส่งเสริมความก้าวหน้าด้านอาชีพสำหรับสตรี ในโปรแกรมการศึกษาอบรมด้านสื่อมวลชน จะต้องมีการผนวกหัวข้อ “สื่อมวลชนกับปัญหาสตรี” เอาไว้ในทุกรายการ มีการวาง

หลักการปฏิบัติและการคัดเลือกคนเข้าทำงานที่ปราศจากการกีดกันทางเพศ มีการจัดบริการเลี้ยงดูเด็กเล็กในที่ทำงาน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างนักสื่อสารมวลชนสตรีกับกลุ่มสตรีอื่น ๆ เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ 2543 : 77 – 79)

บุญเลิศ ช่างใหญ่ กล่าวใน นักข่าวมืออาชีพว่า อาชีพผู้สื่อข่าวเป็นอาชีพที่แตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ หลายประการ เช่น ลักษณะงานที่ทำทลายความสามารถและเสี่ยงต่ออันตราย ทำให้บางครั้งผู้สื่อข่าวหญิงมีข้อจำกัดในการทำงาน เช่น เคยมีผู้สื่อข่าวชายคนหนึ่งชื่อ “ทวีป แก่นทับทิม” เข้าไปทำข่าวเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในบริเวณชายแดนไทย-พม่า แล้วหายตัวไปอย่างลึกลับและไร้ร่องรอยเป็นเรื่องที่น่าเสียใจต่อครอบครัวและต่อวงการผู้สื่อข่าวอย่างมาก การถูกกลืนกลในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งรุนแรงถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิต เช่นการชุมนุมประท้วง การก่อจลาจล การปฏิวัติ การกบฏ เป็นต้น ผู้สื่อข่าวรวมถึงช่างภาพจึงต้องระมัดระวังตัวเป็นพิเศษ

การจัดสรรเวลาในการทำงานไม่ชัดเจน บางครั้งทำงานแต่เช้ามืดไปเลิกเอาค่ามีด คิกคืน บางที่ต้องทนหิว ทนเหนื่อย ทนร้อนเพราะต้องตากแดด และทนหนาวเพราะต้องตากฝน ผู้สื่อข่าวบางสาย และบางสำนักพิมพ์ใน 1 สัปดาห์ไม่มีวันหยุด ผู้ที่มีครอบครัวย่อมได้รับผลกระทบ แต่อย่างไรก็ตามการทำงานแข่งกับเวลา แข่งกับตัวเอง แข่งกันเพื่อหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนด้วยกัน แข่งกับแหล่งข่าวที่พยายามปกปิดข้อเท็จจริง ในขณะที่ผู้สื่อข่าวพยายามจะหาข้อเท็จจริงให้ได้

นอกจากนี้ยังได้ แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้สื่อข่าวในปัจจุบันว่า ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ชายจะมีจำนวนมากกว่าผู้สื่อข่าวหญิง แต่ก็ไม่ใช่ว่าจำนวนที่ทิ้งห่างกันมากจนผิดปกติ เป็นการสะท้อนให้เห็นความจริงอย่างหนึ่งว่า ความคิดความเข้าใจมาแต่ดั้งเดิมที่ว่างานข่าวหนังสือพิมพ์เหมาะสมสำหรับมนุษย์ที่เป็นชายเท่านั้นเพราะเป็นงานหนัก เหนื่อย ไม่มีเวลาแน่นอนนั้นไม่จริง

ผู้สื่อข่าวหญิงที่วงการหนังสือพิมพ์ยอมรับความสามารถในการทำข่าว เช่น วิภา สุขกิจ (เจ้าวิภา), บัญญัติ ทศนียเวช (เจ๊หยัด), ยุวดี รัญศิริ (เจ๊ยุ), ชุติมา บุณยรัชดา, พองสนาน จามรจันทร์ และยังมีนักข่าวหญิงในหนังสือพิมพ์มติชนที่มีความสามารถ เช่น สุรณีย์ แสงเพ็ญ, เสาวรส รมเกียรติ, จุฬาลักษณ์ ภูเกิด, ภาวิณี เจริญยิ่ง, สกฤณา ประยูรสุข, ชุติมา นุ่มมัน, จูตินบ โกมลนินิ, เย็นจิตร สติรมงคล, นงนุช สิงหะเดชะ, เกษมณี นันทรัตนพงษ์ เป็นต้น

ทั้งนี้ยังได้สอบถามผู้สื่อข่าวทั้งชายและหญิง สิ่งที่พูดตรงกันก็คือ งานข่าวเป็นงานที่อาศัยความคล่องตัวสูง เพศชายน่าจะทำได้ดีกว่าเพศหญิง ในขณะเดียวกัน งานที่ทำทลายความสามารถและเสี่ยงต่ออันตรายก็มีส่วนช่วยให้ผู้ทำงานด้านข่าวเพศชาย ได้เปรียบเพศหญิง นอกจากนี้ยังมีเรื่องของความปลอดภัยทางเพศ เพศชายจะมีความปลอดภัยมากกว่าเพศหญิงในระหว่างการปฏิบัติงานข่าว ซึ่ง

รวมถึงการเดินทางไปทำข่าวในช่วงเวลาและสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย หรือการเดินทางไปทำข่าวต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ

นอกจากนี้บุญเลิศ ยังได้กล่าวถึง การแต่งงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ว่า อัตราเฉลี่ยจะแต่งงานกันเมื่ออายุมาก ๆ ประเภทที่จบการศึกษาปริญญาตรีมาใหม่ ๆ เพิ่งเข้ามาเป็นผู้สื่อข่าวได้ไม่ถึง 4 – 5 ปีแล้วแต่งงานนั้นมีน้อย ซึ่งสาเหตุก็เพราะงานข่าวของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในช่วงเริ่มต้นเรียนรู้ ถ้าเป็นชายก็ยังไม่สามารถจะสร้างตัวได้อย่างแข็งแกร่งมั่นคง การจะเป็นหัวหน้าครอบครัวจึงเป็นเรื่องใหญ่และยากที่จะทำให้สมบูรณ์ได้ เงินเดือนที่ได้ก็ยังไม่มาก อีกทั้งงานที่ทำก็ยังต้องทุ่มเทกันอย่างจริงจัง เรื่องครอบครัวจึงถูกพักเอาไว้ก่อน ส่วนผู้สื่อข่าวหญิงก็วิ่งทำข่าวจนหน้าเป็นมัน และถ้ายังสนุกตื่นเต้นกับงานข่าวที่มีโอกาสสัมผัสคนดังได้เข้าร่วมสังคมกับเพื่อนผู้สื่อข่าวก็อาจจะบอกกับแฟนที่อยู่ต่างอาชีพว่า ให้ออกอีกหน่อย บางคนกลัวว่าถ้าแต่งงานประเดี๋ยวก็คงต้องอึดอัด และอาจต้องให้มลูก ต้องดูแลลูกซึ่งเป็นหน้าที่ของ “แม่” ก็คงหมดสนุกและคงจะเอาดีทางด้านผู้สื่อข่าวไม่ได้แน่ ๆ เว้นเสียแต่ว่าสามีก็เป็นผู้สื่อข่าว ภรรยาเป็นผู้สื่อข่าว การพูดคุยกันให้เข้าใจก็ง่ายขึ้น ความเป็นหญิงที่จะต้องรับบทบาทเป็นภรรยาและเป็นแม่นั้นอาจเป็นอุปสรรคต่ออาชีพผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์อยู่พอสมควรทีเดียว (บุญเลิศ ช้างใหญ่ 2545 : 46-51)

กาญจนา แก้วเทพ นำเสนอไว้ในแผนหลักงานสตรีระยะยาว พ.ศ.2535 – 2550 ว่า นักสื่อสารมวลชนสตรีประสบปัญหาในการประกอบวิชาชีพหลายประการ ได้แก่

1. การเลือกปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพ

องค์กรสื่อสารมวลชน มีการกำหนดงานบางตำแหน่งว่า ต้องเป็นเพศชายหรือเป็นสตรี โดยใช้วิธีการทั้งเปิดเผยและแฝงเร้น เช่น ตำแหน่งช่างเทคนิค ช่างภาพ จะกำหนดให้เป็นเพศชาย และตำแหน่งผู้สื่อข่าวบางสาย เช่น สายทหาร สายเศรษฐกิจ ก็กำหนดว่าเป็นเพศชาย ส่วนงานด้านบัญชี การประสานงานในองค์กร มักกำหนดให้เป็นงานของสตรี

2. โอกาสและความเท่าเทียมกันในด้านวิชาชีพ

จากการที่กำหนดตำแหน่งงานอาชีพ “เพศ” ในการแบ่งงาน จึงนำมาสู่โอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ไม่เท่าเทียมกัน เมื่อนักวิชาชีพชายอยู่ในตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ขององค์กรการเลื่อนขั้นและการปรับเงินเดือน ตลอดจนเรื่องโอกาสฝึกอบรมจึงมักสูงกว่านักวิชาชีพสตรี

3. บทบาทที่ขัดแย้งกันระหว่างนักวิชาชีพกับบทบาทในครอบครัว

นักวิชาชีพสตรีต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างความก้าวหน้าในอาชีพกับการเป็นแม่บ้านที่ต้องรับผิดชอบงานภายในบ้าน ผู้ที่ให้ความสำคัญกับครอบครัวมากก็มักไม่มีโอกาส

เลื่อนขั้นไปสู่ตำแหน่งบริหารมากนัก เพราะได้ตัดสินใจเลือกแล้วว่าครอบครัวต้องมาก่อนส่วนผู้ที่มุ่งหน้าแสวงหาความก้าวหน้าในอาชีพ ก็มักต้องเสี่ยงกับปัญหาการขาดความเข้าใจในครอบครัว

4. เจตคติแบบเพศนิยมในวิชาชีพสื่อสารมวลชน

เจตคติแบบเพศนิยมที่เชื่อว่า สตรีขาดความคิดสร้างสรรค์ แต่เพศชายคือผู้สร้างอย่างแท้จริง ดังนั้นสตรีจึงอยู่ในฐานะผู้ตาม การที่สตรีไม่ได้อยู่ในตำแหน่งบริหาร นอกจากมีสาเหตุมาจากการกีดกันทางเพศแล้ว ค่านิยมความเชื่อที่ว่าสตรีใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการทำงาน ตัดสินใจไม่เด็ดขาด และทำงานอย่างไม่มีระบบ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีไม่ได้รับการเลื่อนขั้นสู่ตำแหน่งระดับสูง แม้ว่าจะพบข้อดีของผู้บริหารสตรีอยู่หลายประการ เช่น การติดตามงาน การทำงานละเอียดรอบคอบ รับฟังคำวิจารณ์ มีความอดทน และมนุษยสัมพันธ์ดี ผิดกับคุณสมบัติของผู้บริหารชาย ซึ่งใช้ความเร็วในการตัดสินใจ แต่ขาดความรอบคอบและไม่ฟังเสียงผู้อื่น แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นสตรีหรือเพศชาย ต่างมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน ไม่มีเพศใดเพศหนึ่งที่เก่งและดีพร้อมอย่างใดก็ตาม เจตคติที่ได้รับการปลูกฝังมานานในเรื่องความเป็นผู้นำของเพศชาย ความเข้มแข็งเด็ดขาด ความรอบรู้ ทำให้ค่านิยมในการจัดตำแหน่งงานส่วนใหญ่ ในองค์กรสื่อสารมวลชน ยังคงมีเพศชายเป็นผู้บริหารตลอด

จากการค้นคว้าในประเด็นสตรีกับงานหนังสือพิมพ์พบว่าในวิชาชีพผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ความเป็นสตรียังคงเป็นข้อจำกัดในการทำงานหลายด้าน เช่นการทำงานที่ต้องอาศัยความคล่องตัว แม้ในวิชาชีพนี้จะมีสตรีเข้ามาสู่อาชีพผู้สื่อข่าวเพิ่มมากขึ้น แต่การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นยังคงมีน้อย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย เรื่อง Access of Thai Women to Communication Education and Work in Journalism and Communication (Siriyuvasak, 1993) ของอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ พบว่าในแต่ละปีมีนักศึกษาเข้าเรียน ด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน จำนวน 12,750 คน ในจำนวนนี้อัตราส่วนระหว่างนักศึกษาสตรี ต่อนักศึกษาชายโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.6 : 1 ซึ่งหมายความว่า ในขณะนั้นมีนักศึกษาสตรีในคณะวิชานี้มากกว่านักศึกษาชายเกือบ 3 เท่า และสาขาวิชาที่มีอัตราส่วนของนักศึกษาสตรีมาก ได้แก่ สาขาประชาสัมพันธ์และสาขาวาริชวิทยา ส่วนสาขาสื่อสารมวลชนและหนังสือพิมพ์มีนักศึกษาสตรีในอัตราปานกลาง สำหรับสาขาภาพนิ่งและภาพยนตร์ เป็นสาขาที่มีนักศึกษาสตรีน้อยกว่า

นักศึกษาชาย แต่แม้ว่าจะมีนักศึกษาเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ กลับพบว่าผู้ที่เข้าสู่วิชาชีพเป็นสตรีเพียงร้อยละ 25 เท่านั้น

การขยายตัวของอัตราส่วนนักศึกษาสตรีต่อนักศึกษาชาย และสาขาวิชาที่นักศึกษาสตรีเลือกเรียนมีความสอดคล้องกับค่านิยมการแบ่งงานกันทำโดยใช้เพศเป็นตัวกำหนด เช่น วิชาประชาสัมพันธ์และวาทวิทยา ที่อาศัยความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ จะได้รับความสนใจจากนักศึกษาสตรีมากกว่าสาขาที่ต้องใช้ความสามารถด้านการสร้างสรรค์ เช่นการกำกับภาพยนตร์ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเข้าไปอยู่ในองค์กรสื่อสารมวลชน นักวิชาชีพสตรีจะเข้าไปกระจุกตัวอยู่ในงานระดับกลางขององค์กร และอยู่ในฝ่ายงานวิชาชีพ งานบริการ เช่น ฝ่ายบัญชี ฝ่ายประสานงาน ส่วนงานในระดับผู้บริหารมีน้อยมาก

ประเภทของงาน	สัดส่วนของ สตรี : ชาย
1. ผู้บริหารองค์กร	1 : 5.6
2. นักวิชาชีพสื่อสารมวลชน	1 : 2.2
3. ฝ่ายสนับสนุนองค์กรทั่วไป	1 : 1.8
4. ฝ่ายสนับสนุนด้านเทคนิค	1 : 8.0

ที่มา: อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (1993) *Access of Thai Women to Communication Education and Work in Journalism and Communication*, 1993 p. 51 (อ้างใน วิณา แก้วประดับ 2542:24-25)

ในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาค่านิยมและทัศนคติของสังคมไทยต่อสตรีที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและสังคม ของ รศ.วันทนี วาสิตะสินและ รศ.ดร.สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์ ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางสังคมของหญิงไทย ดังนี้

บทบาทความเป็นลูกสาว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า สังคมยังคงคาดหวังให้ลูกผู้หญิงต้องรับภาระงานบ้านมากกว่าลูกชาย ลูกผู้หญิงถูกคาดหวังให้ดูแลพ่อแม่ยามแก่เฒ่า และให้ช่วยเหลือกิจการของครอบครัว แต่การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่โดยการขายบริการทางเพศนั้นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย

บทบาทหน้าที่การงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า สังคมปัจจุบัน ผู้หญิงมักจะรับภาระทั้งในบ้านและนอกบ้าน และผู้หญิงมักจะมีโอกาสในตำแหน่งหน้าที่การงานน้อยกว่าผู้ชาย รวมทั้งผู้ชายจะมีโอกาสได้รับค่าจ้าง และการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานมากกว่าผู้หญิง

บทบาทความเป็นภรรยา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าเมื่อสามีภรรยาเกิดปัญหาในชีวิตสมรส ภรรยา มักจะเป็นผู้รับภาระเลี้ยงดูลูก และเห็นด้วยว่าภรรยาควรปฏิบัติหน้าที่ภรรยา โดยเชื่อฟังสามี ภรรยาควรยินยอมให้สามีเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ภรรยาควรสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพของสามี ภรรยาไม่มีสิทธิ์ปฏิเสธเมื่อสามีมีความต้องการทางเพศ ซึ่งเป็นความคิดเห็นในลักษณะความไม่เสมอภาค แต่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยว่า ภรรยาที่ไม่สามารถมีบุตรได้ ถือว่ามีข้อบกพร่อง และภรรยาไม่ควรทำงานนอกบ้านถ้าไม่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

บทบาทความเป็นแม่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ลูกส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับแม่มากกว่าพ่อ ลูกใกล้ชิดกับแม่มากกว่า แต่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยว่า สามีไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบงานบ้านและผู้ชายไม่ต้องรับผิดชอบต่อการตั้งครรภ์นอกสมรสของผู้หญิง (วันทนี วาสิกะสิน 2545: 9-10)

ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางสังคมของหญิงไทย ในประเด็นของบทบาทหน้าที่การงาน ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าในสังคมปัจจุบันผู้หญิงมักจะรับภาระทั้งในบ้านและนอกบ้าน และผู้หญิงมักจะมีโอกาสในตำแหน่งหน้าที่การงานน้อยกว่าผู้ชาย และก็ยังเห็นด้วยบ้างว่าผู้หญิงที่แต่งงานแล้วถ้าเลือกที่จะไม่มีบุตร เพราะต้องทุ่มเทเวลาให้กับอาชีพก็ไม่ใช่สิ่งที่น่าตำหนิ แสดงว่าบทบาทของผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเป็นแม่เสมอไป ถ้าเลือกจะทำหน้าที่การงาน หรือสามารถทุ่มเทให้กับการทำงานพร้อม ๆ กับการเป็นแม่ก็ได้ ถ้าได้รับความช่วยเหลือภาระงานบ้านจากผู้ชายหรือสามี นอกจากนั้นยังเห็นด้วยว่าในการทำงานผู้ชายมีโอกาสได้รับค่าจ้างมากกว่าหญิง

สำหรับในประเด็นเรื่องข้อจำกัดความเป็นผู้หญิง ผู้ชายยังคงมีความเชื่อว่า ผู้หญิงเป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนแอ ผู้หญิงเป็นเพศที่ใช้อารมณ์มากกว่าผู้ชาย ซึ่งอาจจะเป็นข้อจำกัดในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้หญิง โดยผู้ชายมีความเชื่อว่า ผู้หญิงทำงานสำคัญไม่ได้เพราะใช้อารมณ์มากกว่าผู้ชาย และส่วนใหญ่เห็นว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูงเท่าผู้ชาย โดยเห็นว่าผู้หญิงจะมีหน้าที่เพียงเป็นแม่บ้านเท่านั้น และเห็นด้วยว่าผู้ชายมีโอกาสได้รับค่าจ้างและตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงกว่าผู้หญิง

ส่วนผู้หญิงก็เห็นด้วยว่าในสังคมปัจจุบันผู้หญิงต้องรับภาระงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงมีความสนใจในอาชีพการงานน้อยกว่าผู้ชายและมีความคิดเห็นในเรื่องข้อจำกัดของความเป็นผู้หญิงว่า สังคมมองว่าผู้หญิงเป็นพลเมืองชั้นสอง ความเป็นผู้หญิงเป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีที่ยังด้อยกว่าผู้ชาย เพราะผู้ชายจะมีค่านิยมต่อผู้หญิงในลักษณะของการไม่ยกย่อง ไม่เชื่อดื้อ และไม่ทัดเทียมกันกับผู้ชาย จะเห็นได้ว่าสังคม มีค่านิยมที่ไม่เสมอภาค (double standard) ซึ่งมีอยู่จริงในสังคมและก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคม (วันทนี วาสิกสิน และสุนีย์ เหมาะประสิทธิ์ 2545)

ในรายงานการวิจัยด้านสตรีศึกษาในประเทศไทย (Women's Studies in Thailand) ของ สุมณา อินทร์คำน้อย และคณะ ได้สรุปประมวลผลงานวิจัยสตรีด้านการสื่อสาร (สตรีกับการสื่อสาร/ สตรีกับสื่อ) พบว่า งานวิจัยสตรีศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ในยุคเริ่มแรกของการศึกษา จนกระทั่งปัจจุบันเน้นความสำคัญไปที่สตรีกับการใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ โดยใช้แนวทางการศึกษาแบบ Uses and Gratifications Approach และแนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสารเป็นหลัก งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริมด้านสาธารณสุขของสตรี เช่น การใช้สื่อมวลชนของสตรีในด้านการป้องกันโรคเอดส์ การวางแผนครอบครัว การส่งเสริมสุขภาพอนามัย ตลอดจนสถานะโภชนาการ ต่างๆ เป็นต้น ลักษณะของงานวิจัยหัวข้อดังกล่าวข้างต้น มักศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคสื่อของสตรี กับพฤติกรรมในแงุ่มุมที่ต้องการศึกษา โดยมักอาศัยลักษณะทางประชากรศาสตร์เป็นตัวแปรในการศึกษา เช่น อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา เป็นต้น และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลก็มุ่งไปที่การใช้แบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนอกจากจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับพฤติกรรมในการใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการหรือความพึงพอใจบางอย่างแล้วยังทำให้ทราบว่าสื่อประเภทใดน่าจะมีอิทธิพลต่อการยอมรับหรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขของสตรี

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิเคราะห์ตัวนักเขียนสตรีเพื่อศึกษาแนวคิด ทศนคติของนักเขียนสตรีโดยมีการสอดแทรกและขยายการรับรู้เรื่องเพศมากขึ้น ตัวอย่างจากงานวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์นักเขียนสตรีกับงานเขียนเรื่องทางเพศ” (ปกรส บุญศรีโรจน์ 2539: บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยส่วนตัวมีส่วนสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการผลิตวรรณกรรมทางเพศ และทำให้นักเขียนแต่ละคนแตกต่างกัน คือ ต้องการขยายการรับรู้เรื่องเพศแก่ผู้อ่านแต่ยังมีค่านิยมดั้งเดิมเกี่ยวกับสิทธิสตรี ต้องการขยายการรับรู้เรื่องการแสวงหาประสบการณ์เรื่องเพศ และต้องการเปลี่ยนแปลงความคิดทางสังคมที่เพศชายมีความสำคัญเหนือเพศหญิง

เป็นที่น่าสังเกตว่า โดยภาพรวมงานวิจัยสตรีศึกษาที่มุ่งความสนใจไปยังผู้รับสารนั้น ใช้วิธีวิจัยในเชิงปริมาณเกือบทั้งหมด และองค์ความรู้ที่ได้โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องปริมาณข่าวสารที่ได้รับ ตลอดจนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อประเด็นที่ต้องการศึกษา (โดยที่มีสตรีเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา) ในขณะที่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อของสตรีกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของสตรีนั้นมีจำนวนเพียงเล็กน้อย

ซึ่งผลการวิจัยได้สรุปในประเด็นเกี่ยวกับสตรีกับงานสื่อสารไว้ว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะต้องศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าว และไม่ควรที่จะศึกษาแต่ในแง่ของปริมาณการเปิดรับเพียงอย่างเดียว แต่ควรศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งลงไปอีก เช่นว่า สตรีมีกระบวนการใช้สื่ออย่างไร มีการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์หรือไม่ มากน้อยเพียงใดและแหล่งข่าวใดน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจหรือการส่งเสริมสถานภาพของสตรี (การศึกษาผู้รับสารในแง่มุมกระบวนการจัดการกับข่าวสาร) และหากนำแนวคิดเรื่องประสิทธิภาพของสื่อที่มีต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ด้วยนั้น องค์ความรู้ที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับสถานภาพและบทบาทของสตรีก็คงเพิ่มขึ้นเช่นกัน (สุนนอินทร์ คำน้อยและคณะ : 2543)

งานวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังและความพึงพอใจในการทำงานของนักข่าวสตรีในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน” ซึ่งได้สำรวจความพึงพอใจในการทำงานระดับความสำนึกทางวิชาชีพ และเจตคติเกี่ยวกับเพศนิยม ในการทำงานของผู้สื่อข่าวสตรีจากหนังสือพิมพ์รายวัน 17 ฉบับ จำนวน 319 คน ในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน ผลการวิจัยพบว่า นักข่าวสตรีส่วนใหญ่คาดหวังว่าจะได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่มากที่สุด รองลงมาคือ การได้รับอิสระทางความคิด และการมีเสรีภาพในการแสดงออก ส่วนความพึงพอใจในการทำงานพบว่า พึงพอใจในเรื่องค่าตอบแทนน้อยที่สุด และพบว่าระดับความสำนึกทางวิชาชีพนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเจตคติเรื่องเพศนิยมในการทำงาน นักข่าวสตรีมีความเห็นว่ลักษณะความเป็นเพศหญิงที่มีผลกับการทำงานมากที่สุดคือ การเสี่ยงภัยอันตราย และปัญหาครอบครัว

วันทนีย์ วาสิกะสิน และสุนีย์ เหมาะประสิทธิ์ ได้ศึกษาเรื่อง สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง พบว่าในเรื่องข้อจำกัดของความเป็นสตรีเพศ สังคมยังมีค่านิยมต่อสตรีในลักษณะไม่เสมอภาค เช่น สตรียังถูกคุกคามทางเพศจากผู้ชาย สตรีเป็นวัตถุทางเพศสำหรับผู้ชาย สตรีเป็นเพศที่ใช้อารมณ์มากกว่าเพศชาย ค่านิยมนี้ทำให้สตรีเสียเปรียบในสภาพทางการทำงานเมื่อมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง สตรีมักไม่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ เพราะข้อจำกัดเรื่องเพศ เช่นข้ออ้างว่าสตรีเป็นเพศที่ใช้อารมณ์

สังคมโดยทั่วไปมองว่าเพศชายมักให้ความสำคัญกับอาชีพการงานมากกว่าสตรีซึ่งอาจจะสนใจเรื่องอื่น ๆ เช่น ความสวยงาม ครอบครัว จึงไม่ทุ่มเทหรือให้ความสนใจกับหน้าที่การงานเท่าที่ควร

ด้านบทบาทหน้าที่การงาน พบว่า ในสังคมปัจจุบันสตรีมักจะรับภาระทั้งในบ้านและนอกบ้าน และสตรีมักจะมีโอกาสในตำแหน่งหน้าที่การงาน รวมถึงค่าจ้างน้อยกว่าเพศชายรวมทั้งเพศชายจะมีโอกาสได้รับค่าจ้างและการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานมากกว่าสตรีและยังพบว่า สตรีที่แต่งงานแล้วเลือกที่จะไม่มีบุตร เพราะต้องทุ่มเทเวลาให้กับงานอาชีพแสดงว่า บทบาทของสตรีไม่จำเป็นต้องเป็นแม่เสมอไป ขณะที่สตรีสามารถจะทุ่มเทความสนใจไปที่การงานและสามารถเป็นแม่ได้พร้อม ๆ กัน ถ้าได้รับความช่วยเหลือภาระงานบ้านจากเพศชาย (วันทนี วาสิกะสิน และสุนีย์ เหมะประสิทธิ์ 2541)

วิณา แก้วประดับ ศึกษา การขยายขอบเขตงานของผู้สื่อข่าวสตรีในวิชาชีพวารสารศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้สื่อข่าวสตรีในสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จำนวน 385 คน และสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโสจำนวน 10 คน ผู้บริหารองค์กรข่าว 13 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวสตรีส่วนใหญ่ทำงานข่าวสายการเมืองมากที่สุด รองลงมาเป็นสายสังคม สตรี เด็ก และผู้สื่อข่าวสตรีมีการย้ายสายงานข่าวจำนวน 1 ครั้งมากที่สุด ส่วนการย้ายองค์กรข่าวในสื่อประเภทเดียวกัน ส่วนใหญ่มีการย้ายองค์กรข่าว 1 ครั้งมากที่สุด รองลงมาจะอยู่ที่องค์กรเดิมไม่มีการย้าย ส่วนการย้ายงานข้ามสื่อ ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ไม่เคยย้ายงานข้ามสื่อ ผู้สื่อข่าวสตรีส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการขยายขอบเขตงานข่าวของผู้สื่อข่าวสตรี คือด้านลักษณะอาชีพและปัจจัยด้านครอบครัว

นอกจากนี้ผลการสรุปความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโสและผู้บริหารองค์กรข่าว ส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจุบันผู้สื่อข่าวสตรีเข้ามาทำงานข่าวในองค์กรข่าวในจำนวนที่มากขึ้น ประมาณร้อยละ 70 และทำข่าวได้หลากหลายประเภทมากขึ้นกว่าเดิม ในหลายองค์กรข่าวมีผู้สื่อข่าวสตรีมากกว่าผู้สื่อข่าวชายมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้สื่อข่าว (วิณา แก้วประดับ 2542)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตนเองของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย” ของ อภินันท์ อภิบาลศรี พบว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่ใช้การศึกษาฝึกอบรม ศึกษาต่อ และค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้ส่วนใหญ่มิมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ มีความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านภาษาอังกฤษมากที่สุด และผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ใช้แหล่งข้อมูลจาก หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตและรายการโทรทัศน์ สูงเป็น 3 อันดับแรก สำหรับปัญหาในการพัฒนาตนเอง ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ด้านเวลาและโอกาส รองลงมาเป็นปัญหาด้าน เงินและค่าใช้จ่าย (อภินันท์ อภิบาลศรี 2548)

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการของกระบวนการทำงานของนักข่าวสาย สิ่งแวดล้อม” ของ ศุภิรา สุวีรานนท์ ได้ข้อค้นพบว่า ถึงแม้ว่าจะมีเงื่อนไขทางภาวะเศรษฐกิจหยุดชะงัก ในปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา แต่ในระยะเวลา 5 ปี ก่อนหน้านั้น งานข่าวสิ่งแวดล้อมได้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น คือ ได้พัฒนากระบวนการทำงานและเนื้อหาของงานข่าวด้านสิ่งแวดล้อมไปในทิศทางเน้นการสืบค้นข้อมูลแบบเจาะลึก การนำเสนอประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีระบบ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่เป็นแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมแบบใหม่ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการของกระบวนการทำงานของนักข่าวสายสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัจจัยระดับบุคคล คือตัวนักข่าวซึ่งเรียนรู้และพัฒนางานข่าวสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์การทำงาน ปัจจัยระดับองค์กร ได้แก่ โครงสร้างการบังคับบัญชาในองค์กร ปัจจัยภายนอกองค์กร เช่น แหล่งข่าว ผู้อุปถัมภ์รายการ และองค์กรวิชาชีพ (ศุภิรา สุวีรานนท์ 2541)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทางวิชาชีพกับบทบาทรายงานข่าวของนักข่าวหนังสือพิมพ์เศรษฐกิจ” ของ วรวิพิมพ์ กิ่งวัฒนานันท์ พบว่านักข่าวเศรษฐกิจมีเหตุผลการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนักข่าว ส่วนใหญ่เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่มีประโยชน์ต่อสังคม รองลงมาเพราะมีความมุ่งมั่นที่จะทำอาชีพนี้มานานแล้ว ส่วนบทบาทในการรายงานข่าว มีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ และมีการเรียบเรียงข่าวด้วยตนเอง การคัดเลือกข่าวนั้นผลกระทบต่องานมากที่สุด และเห็นว่าการอ้างแหล่งข่าวปกปิด หรือคลุมเครือในการรายงานข่าวสามารถทำได้ เพื่อให้নাข้อมูลมาเสนอต่อสาธารณะ นอกจากนั้นนักข่าวเศรษฐกิจส่วนมากเห็นด้วยกับการเน้นสิทธิการรับรู้ของประชาชนมากกว่าสิทธิส่วนตัวผู้ตกเป็นข่าว และไม่เห็นด้วยกับการที่นักข่าวจะเป็นประชาสัมพันธ์ให้แหล่งข่าว ผู้รอบรู้เกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวและวิเคราะห์ข่าวเห็นว่านักข่าวเศรษฐกิจโดยทั่วไปมีพัฒนาการดีขึ้น แต่ยังขาดความรู้และนักข่าวต้องพัฒนาเป็นนักวิชาชีพโดยเริ่มจากตัวเอง มีองค์กรหนังสือพิมพ์และองค์กรวิชาชีพสนับสนุนการฝึกอบรม ส่วนการทำข่าวมีอุปสรรคการเข้าถึงข้อมูล ในเรื่องจริยธรรมนั้นขึ้นกับจิตสำนึกส่วนบุคคล และความเข้มงวดขององค์กร (วรวิพิมพ์ กิ่งวัฒนานันท์ 2544)

แนวความคิดและผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นว่าแม้ว่าผู้สื่อข่าวสตรีจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นแต่ยังมีโอกาสที่จะก้าวหน้า ได้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นน้อยกว่าผู้สื่อข่าวชาย นอกจากการทำงานในหน้าที่แล้วผู้สื่อข่าวสตรีก็ยังต้องแบกความรับผิดชอบงานในบ้าน ดูแลครอบครัว ซึ่งถือเป็นปริมาณของผู้หญิง นอกจากนี้แม้ว่าสตรีที่ได้ออกมาทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวซึ่งถือเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องยอมรับจากสังคมว่าเป็นฐานันดรที่ดีแต่ก็ยังมีโอกาสที่จะถูกคุกคามจากเพศชาย และ

ถูกมองเปรียบเทียบในความสามารถและข้อจำกัดบางด้านที่ดีน้อยกว่าในการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าว ซึ่ง
เป็นอุปสรรคปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่จะเกิดขึ้นได้กับผู้สื่อข่าวที่เป็นสตรี